

Villreinens arealbruk og dokumenterte effekter av ferdsel - hva vet vi?

Vegard Gundersen, Olav Strand, Bram van Moorter, Manuela Panzacchi, Brage Bremset Hansen m.fl.

Forstyrrelsesstudier

Ferdse i fjellet

Eksempler på ferdseffekter på villreinen

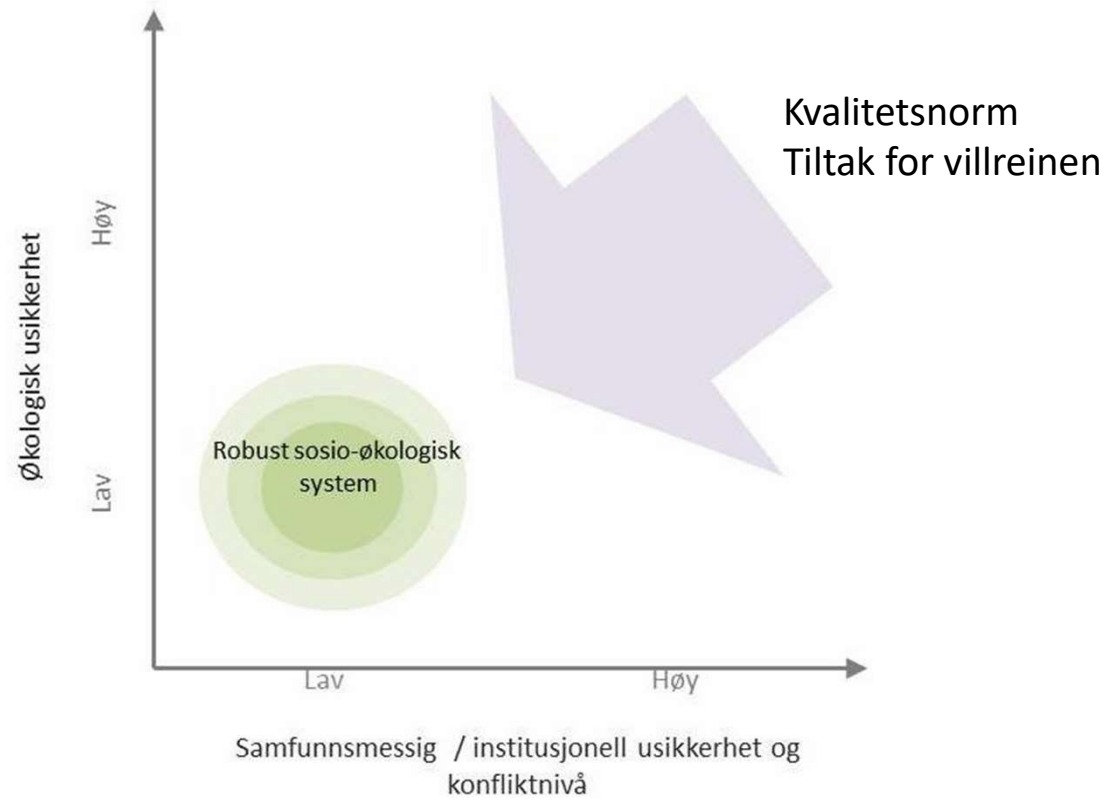
Effekter av tiltak

Forutsi effekter med modeller

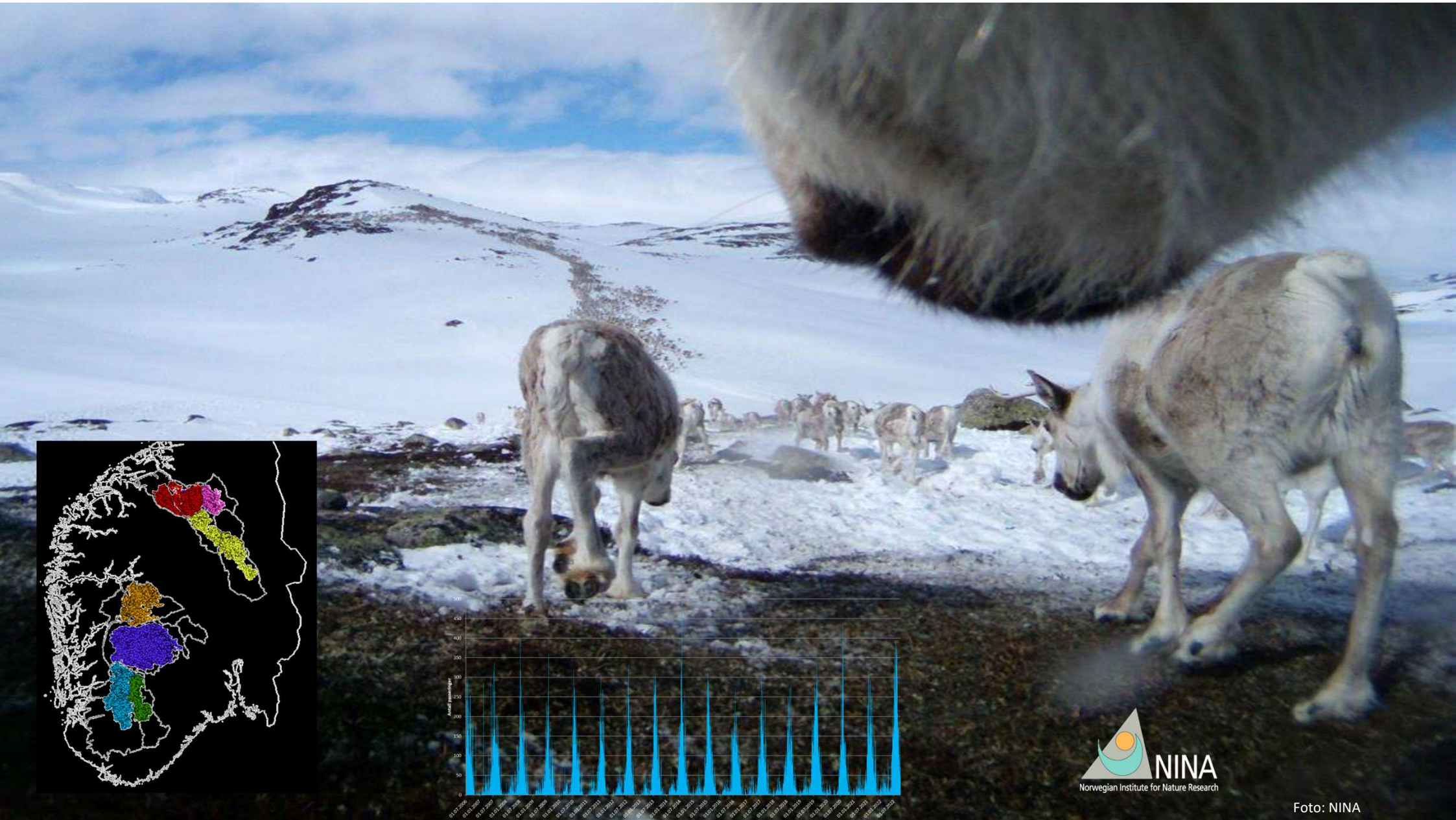
Konklusjon

Ultimate mål for villreinen

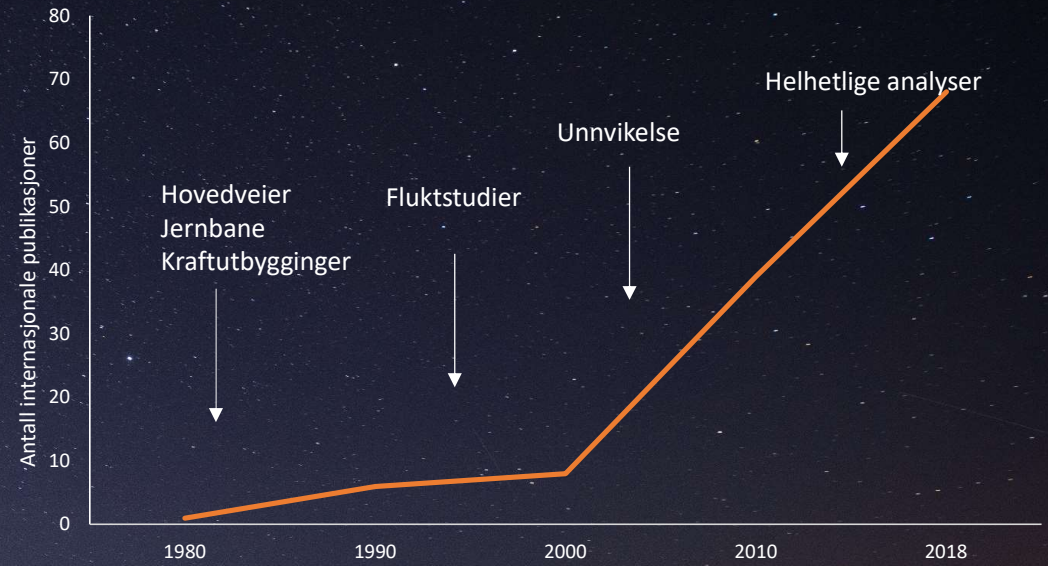

Forstyrrelse

Studier på forstyrrelse villrein/tamrein i Fennoskandia

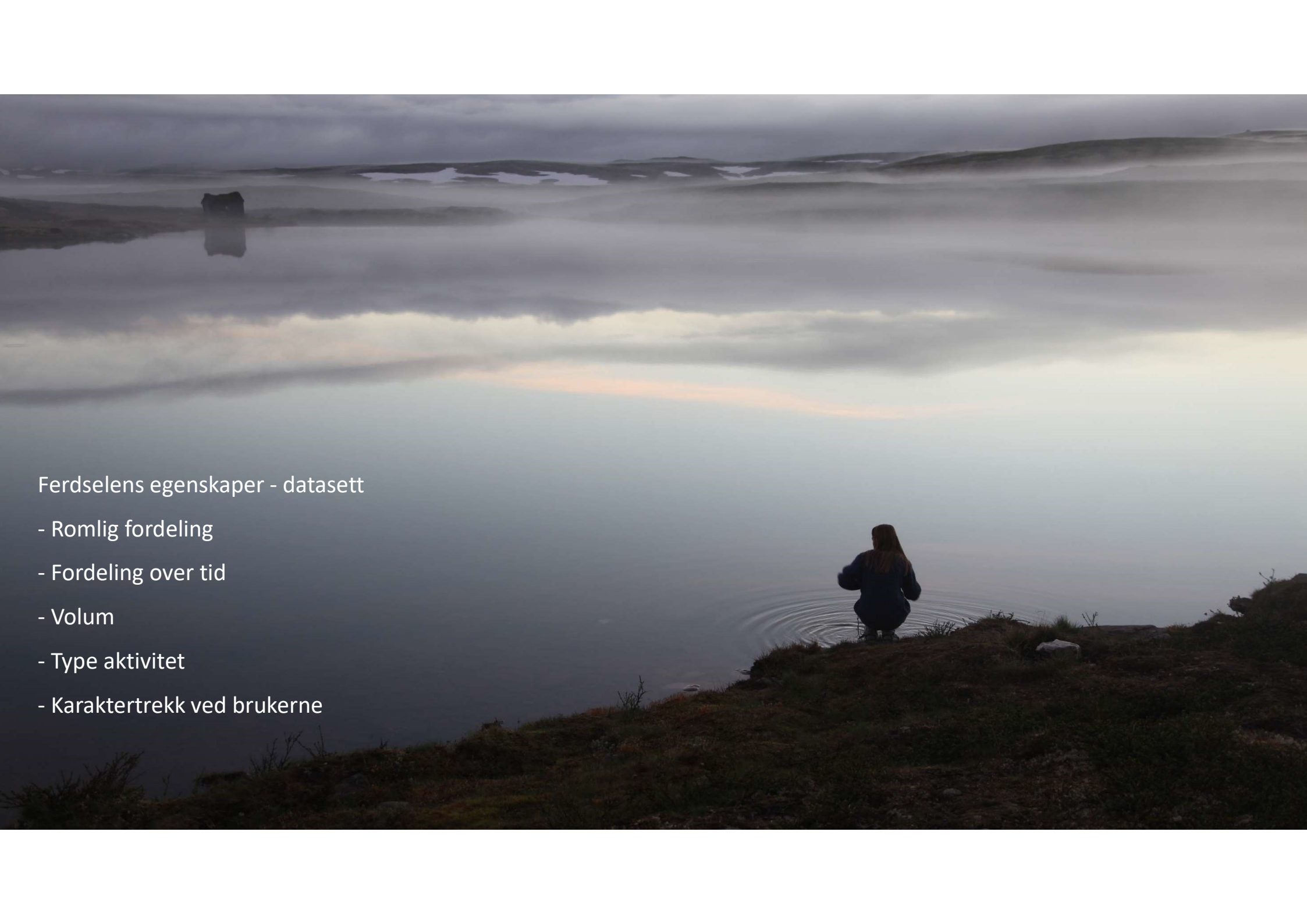

Snøhetta

Knutshø

Ferdselens karakter

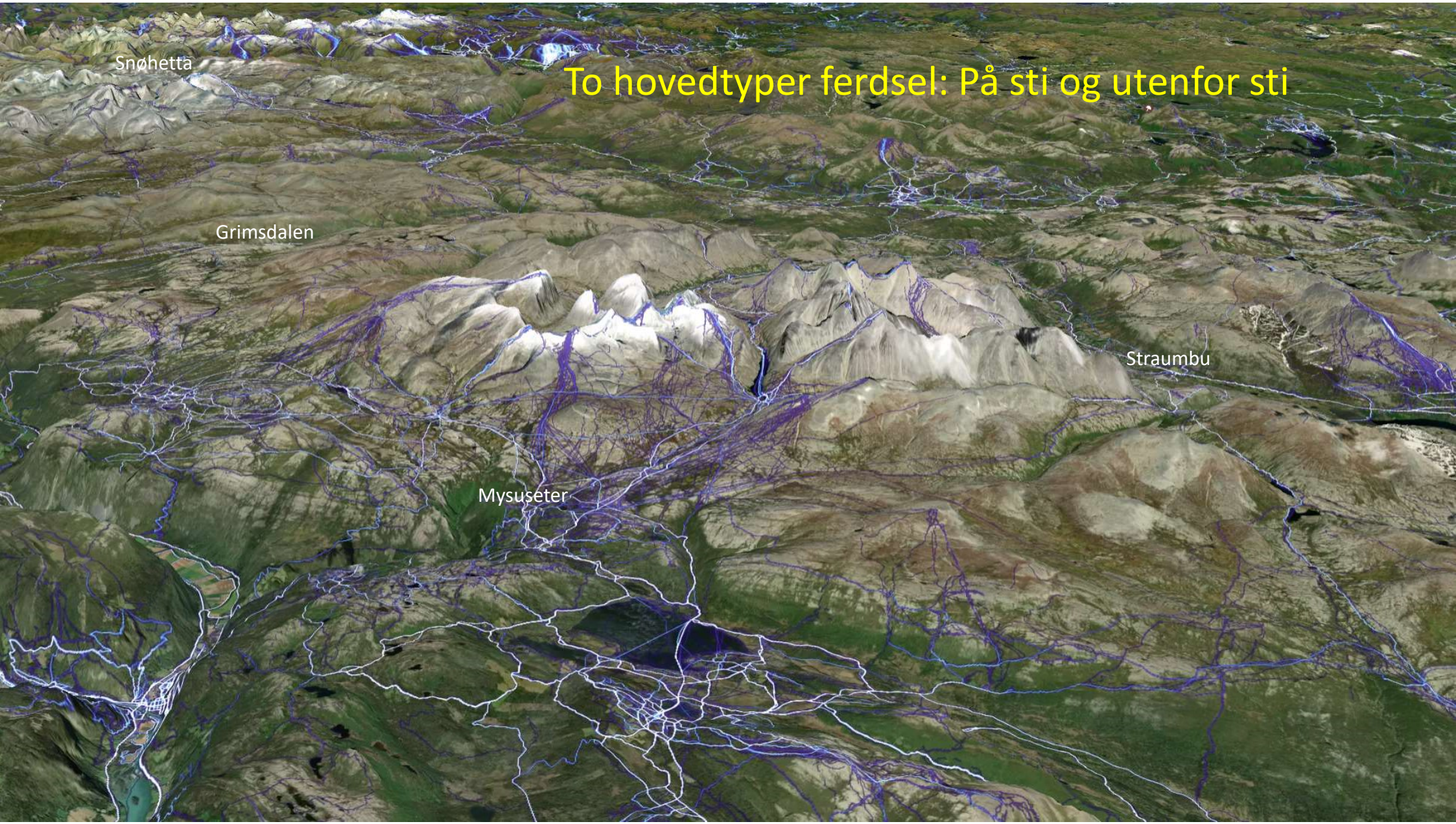

A person with long hair, wearing a dark jacket, is sitting on a grassy bank in the foreground, looking out over a large, calm body of water. The water is very still, reflecting the sky and the surrounding landscape. In the distance, there are rolling hills or mountains, some with patches of snow or light-colored rock. The sky is overcast with soft, grey clouds, and a thin layer of mist or fog hangs over the water and the distant land. The overall atmosphere is quiet and serene. The person's presence adds a sense of scale and contemplation to the vast landscape.

Ferdselens egenskaper - datasett

- Romlig fordeling
- Fordeling over tid
- Volum
- Type aktivitet
- Karaktertrekk ved brukerne

Snøhetta

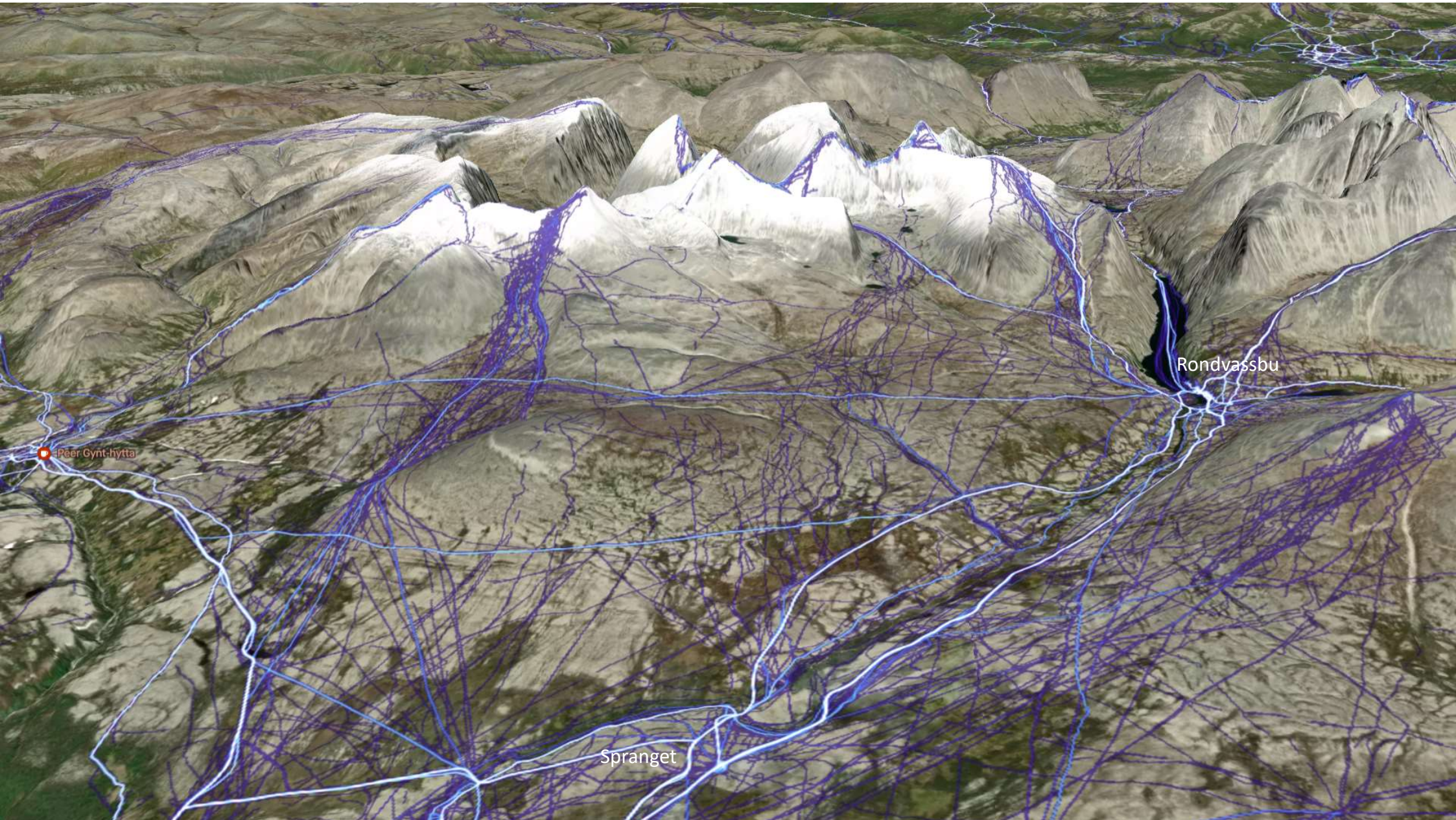
To hovedtyper ferdsel: På sti og utenfor sti

Grimsdalen

Straumbu

Mysuseter

Peer Gynt-hytta

Spranget

Rondvassbu

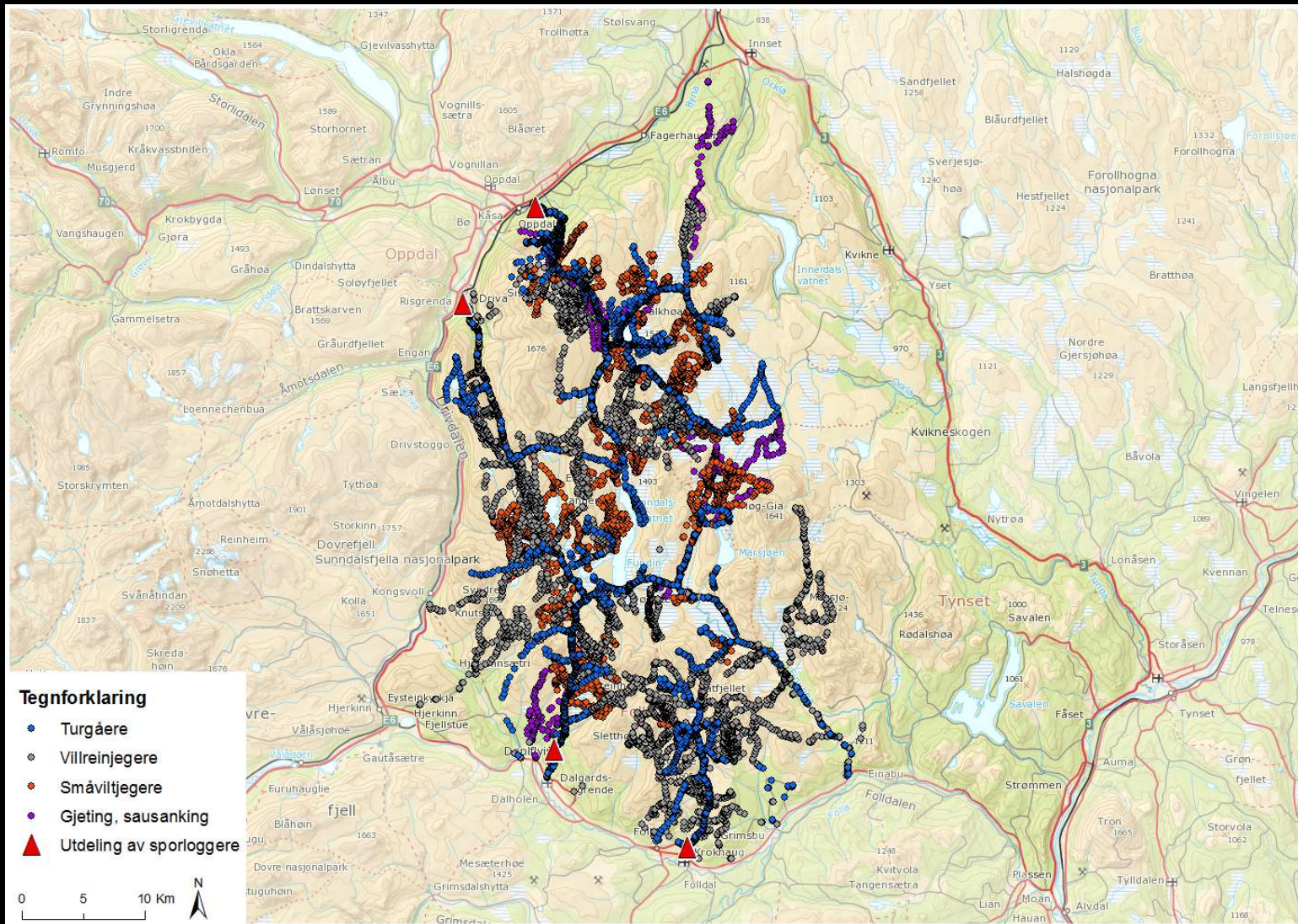

Foto: Vegard Gundersen

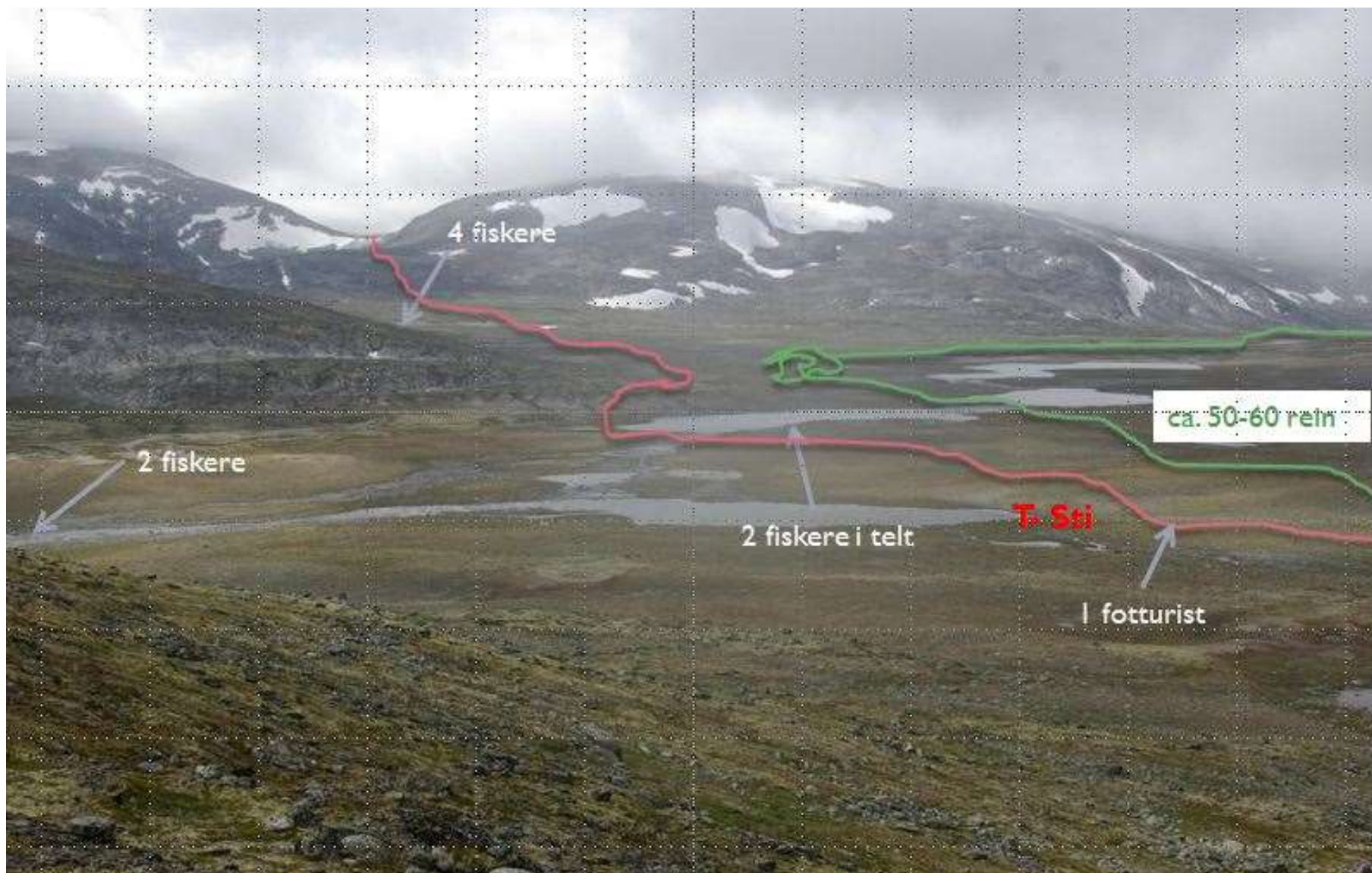
Knutshø villreinområde - GPS-studie, n=368 grupper (400 m bredde)

Tilfeldig ferdsel i terrenget flytter på reinen, redusert beitetid.

Snøhetta vest villreinområde - 22 observasjonsdager/100 km² /n=139 personer

Reinen hastet gjennom området!

Foto: Vegard Gundersen

Eksempler på ferdselseffekter på villreinen

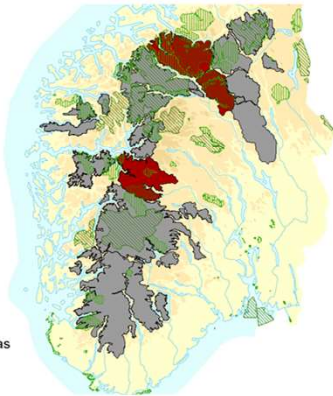

Oppkjørt skiløype

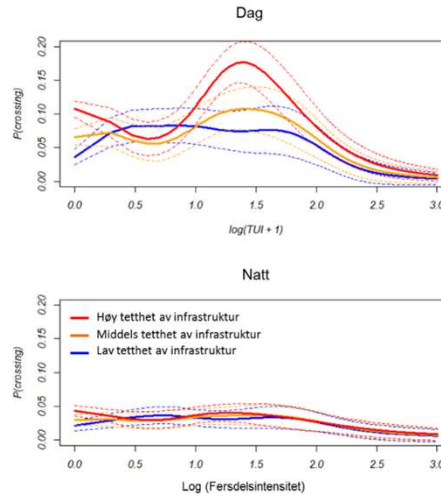
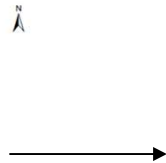

Barriereeffekter av stier

Snøhetta
Rondane
Nordfjella

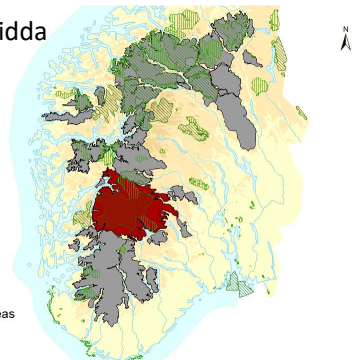

Legend
■ Study areas
■ Other wild reindeer areas
■ National parks
■ Protected landscapes

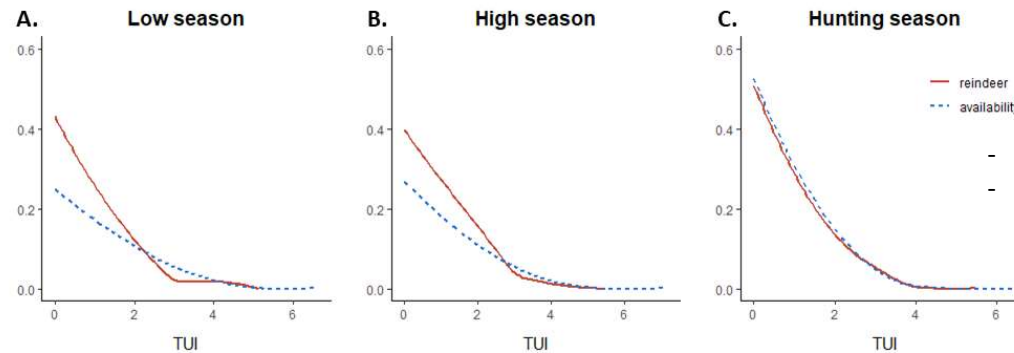
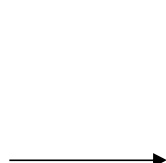

- Økende tetthet av stinett – økende effekt på reinen
- Færre en 20 personer / dag – dytter på reinen, krysser mer
- 20-30 personer / dag – når topp antall kryssinger
- Mer enn 30 personer / dag – krysningsfrekvensen synker
- Mer enn 200 personer / dag – ikke registrert kryssning

Hardangervidda

Legend
■ Study areas
■ Other wild reindeer areas
■ National parks
■ Protected landscapes

- Samme resultat som over
- Ingen effekt i jakttiden

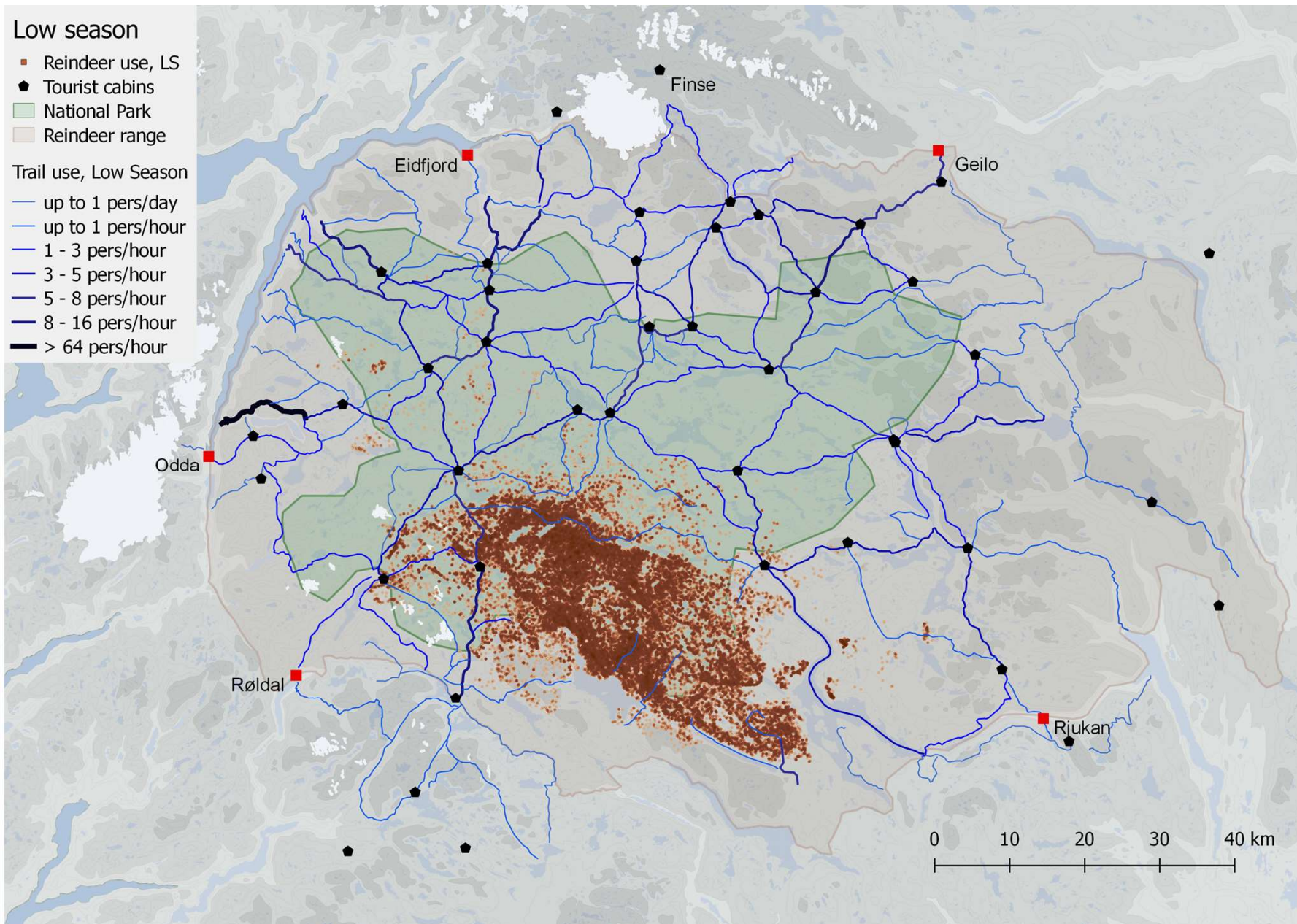
Gundersen, V., Myrvold, K. M., Rauset, G. R., Selvaag, S. K. & O. Strand. 2020. Spatiotemporal tourism pattern in a large reindeer (*Rangifer tarandus tarandus*) range as an important factor in disturbance research and management, *Journal of Sustainable Tourism*

Low season

- Reindeer use, LS
- ◆ Tourist cabins
- National Park
- Reindeer range

Trail use, Low Season

- up to 1 pers/day
- up to 1 pers/hour
- 1 - 3 pers/hour
- 3 - 5 pers/hour
- 5 - 8 pers/hour
- 8 - 16 pers/hour
- > 64 pers/hour

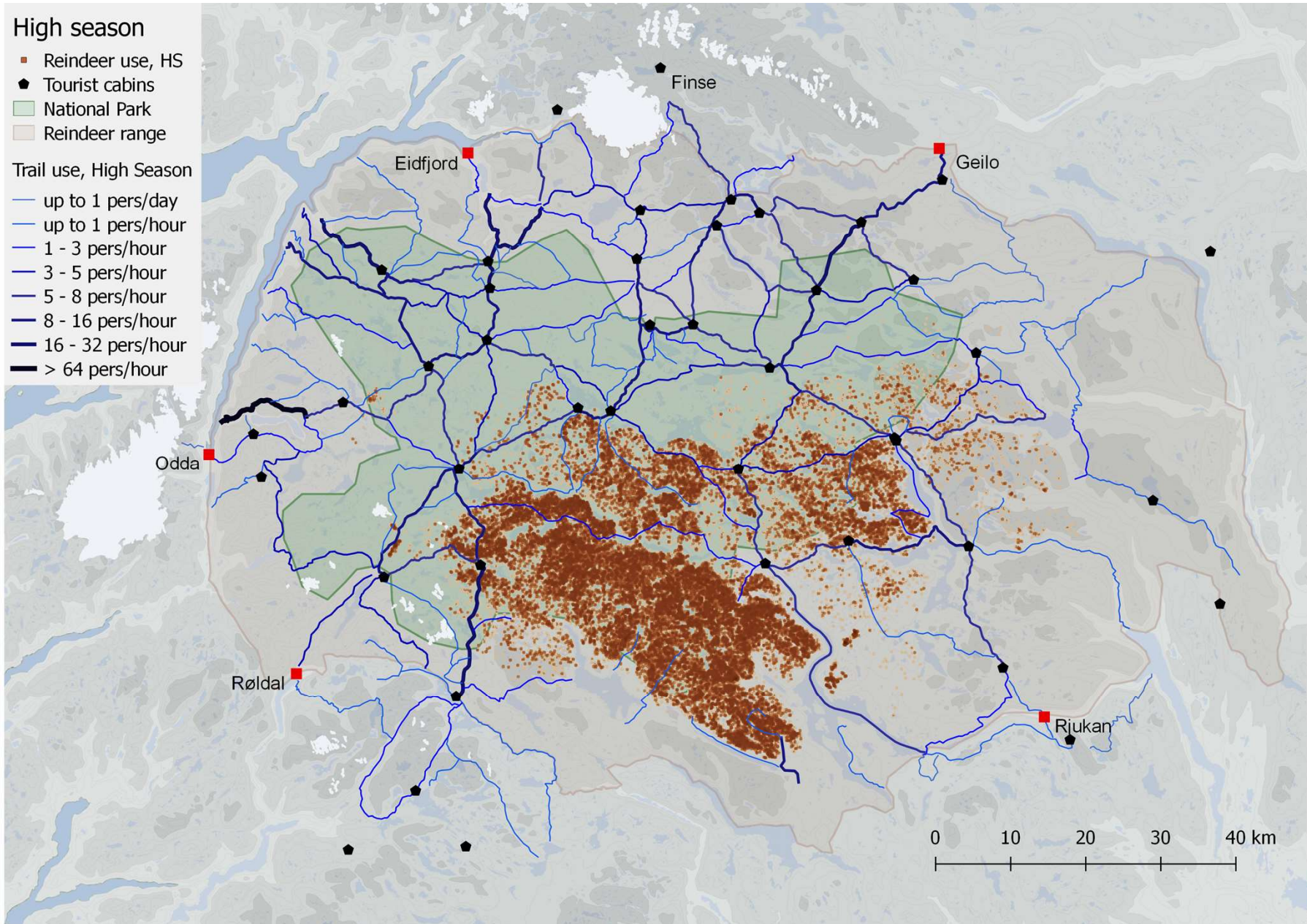

High season

- Reindeer use, HS
- ◆ Tourist cabins
- National Park
- Reindeer range

Trail use, High Season

- up to 1 pers/day
- up to 1 pers/hour
- 1 - 3 pers/hour
- 3 - 5 pers/hour
- 5 - 8 pers/hour
- 8 - 16 pers/hour
- 16 - 32 pers/hour
- > 64 pers/hour

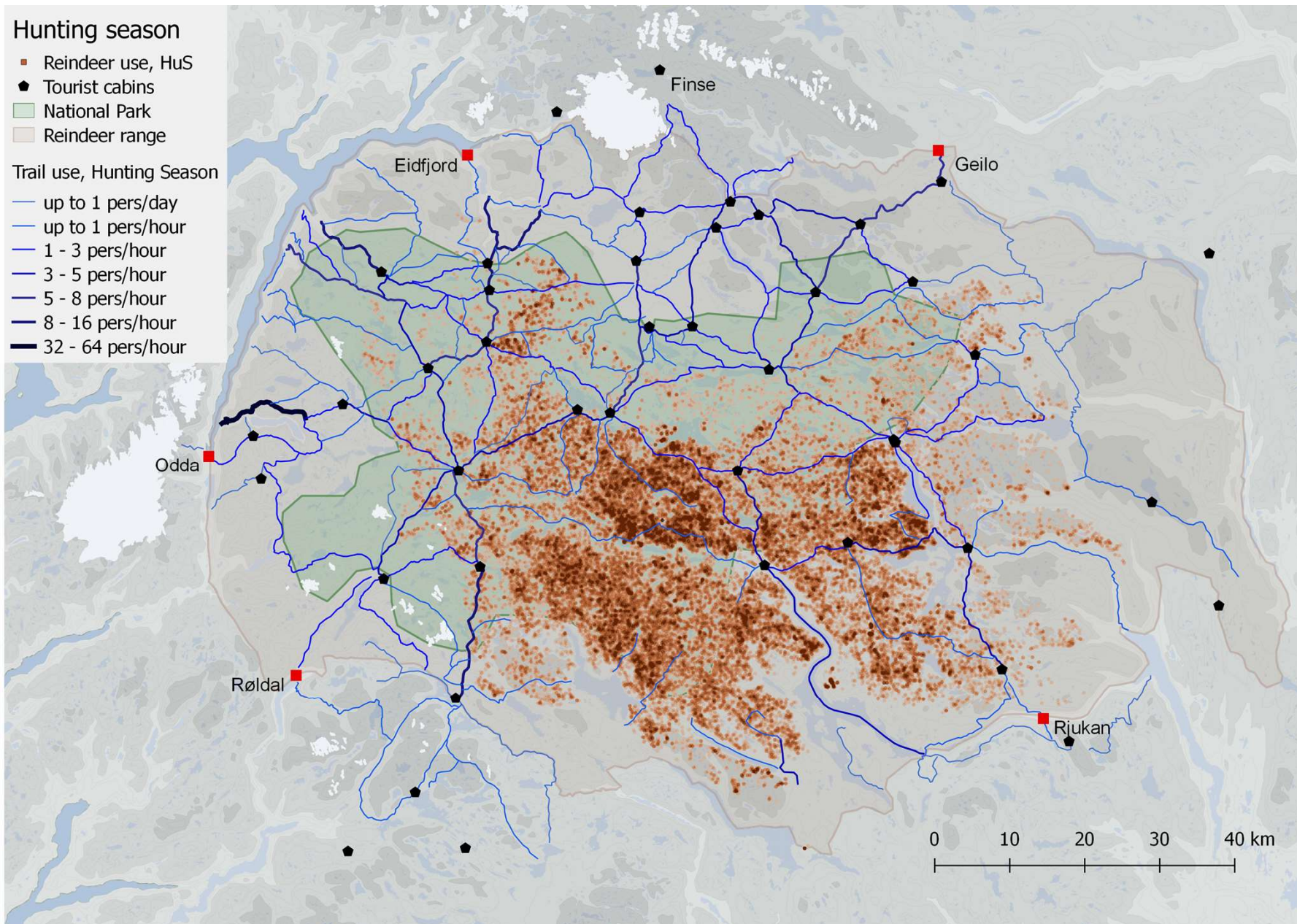

Hunting season

- Reindeer use, HuS
- ◆ Tourist cabins
- National Park
- Reindeer range

Trail use, Hunting Season

- up to 1 pers/day
- up to 1 pers/hour
- 1 - 3 pers/hour
- 3 - 5 pers/hour
- 5 - 8 pers/hour
- 8 - 16 pers/hour
- 32 - 64 pers/hour

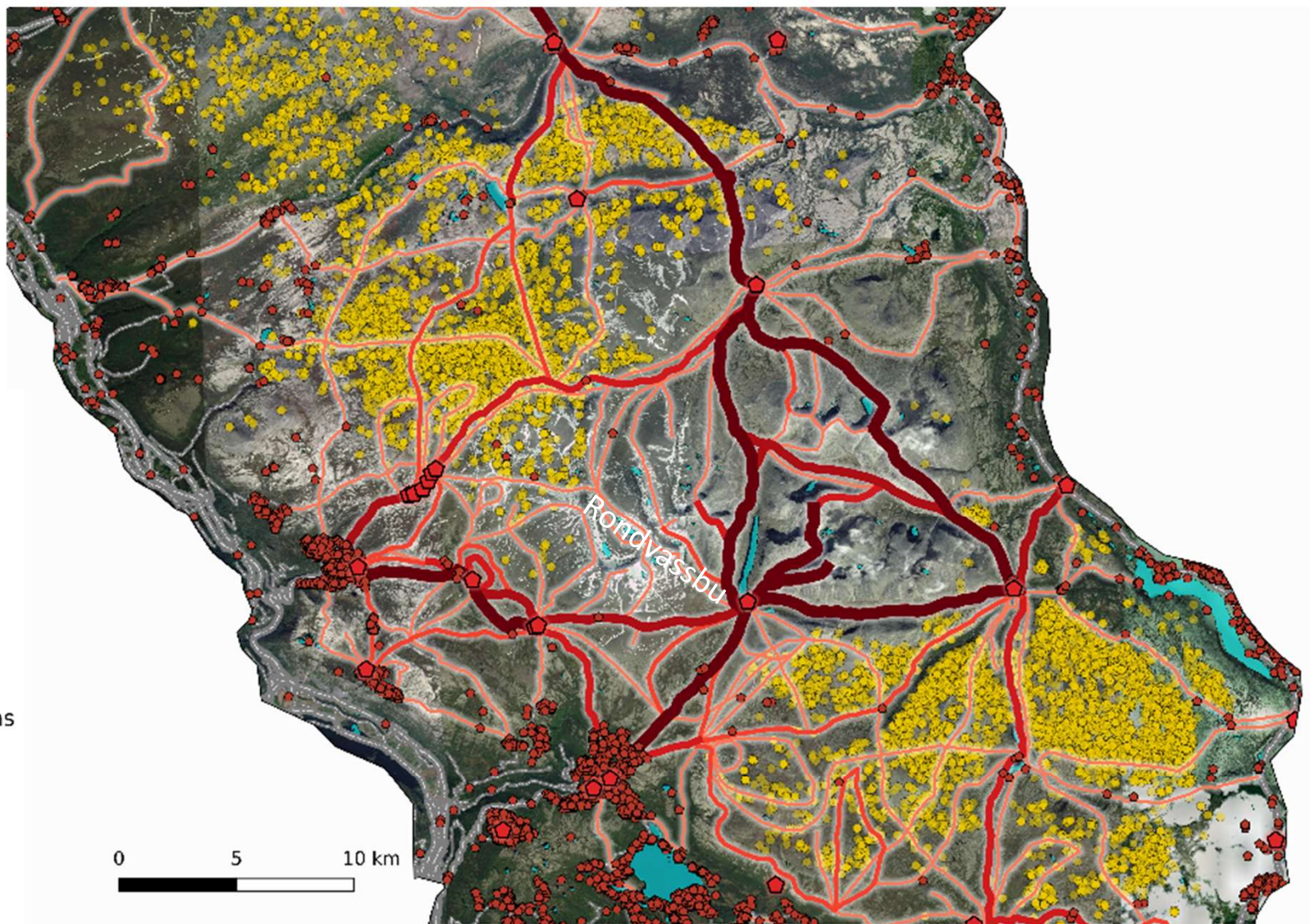

Legend

Trail Use Index TUI

- < 1 visitor / day
- < 1 visitor / hr
- 1-3 visitors / hr
- 3-5 visitors / hr
- 5-8 visitors / hr
- > 8 visitors / hr

- Reindeer GPS locations
- Tourist lodges
- Private cottages
- Public roads
- Private roads
- Lakes and reservoirs
- Google Satellite

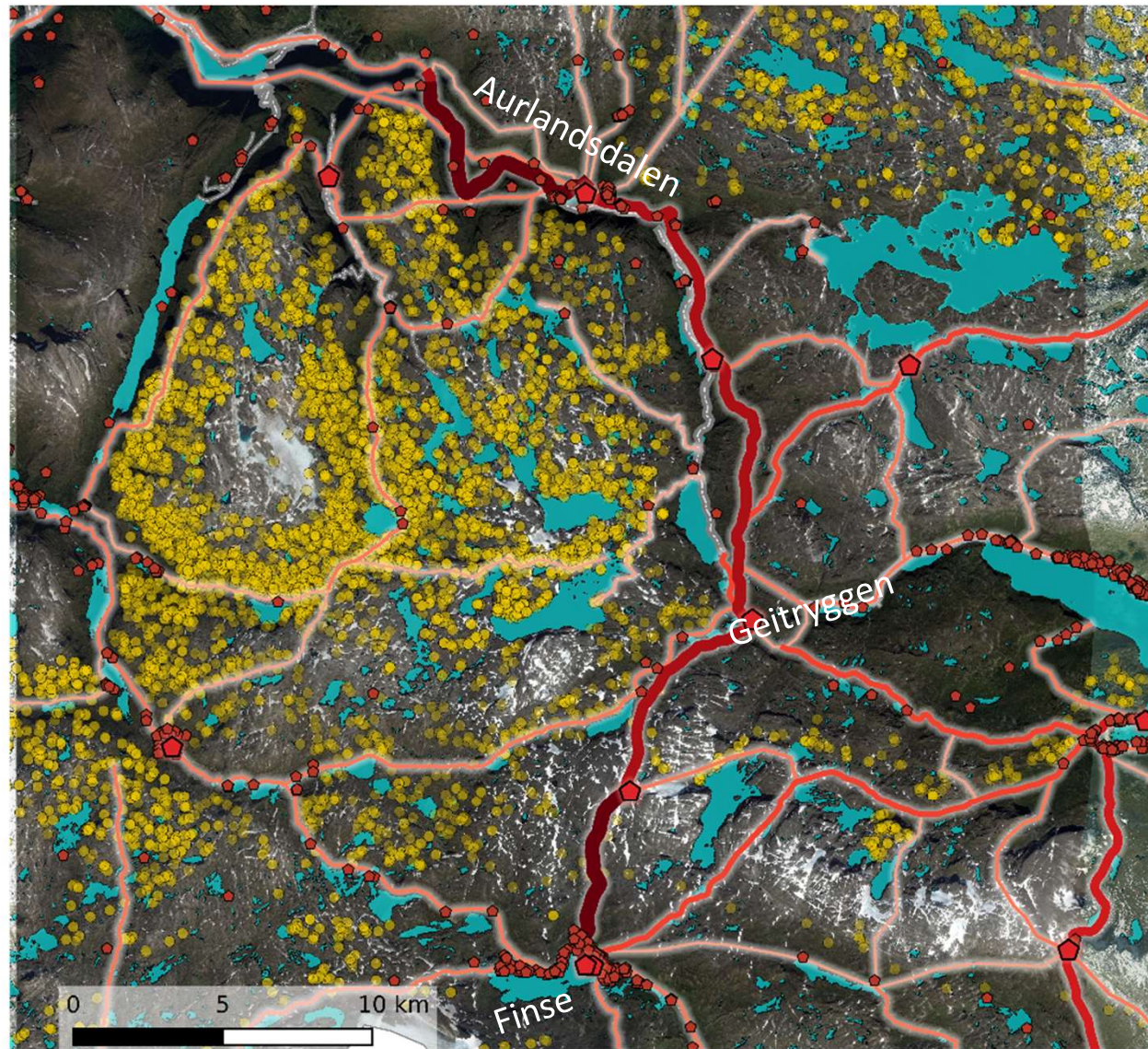

Legend

Trail Use Index TUI

- < 1 visitor / day
- < 1 visitor / hr
- 1-3 visitors / hr
- 3-5 visitors / hr
- 5-8 visitors / hr
- > 8 visitors / hr

- Reindeer GPS locations
- Tourist lodges
- Private cottages
- Public roads
- Private roads
- Lakes_and reservoirs
- Google Satellite

Legend

Trail Use Index TUI

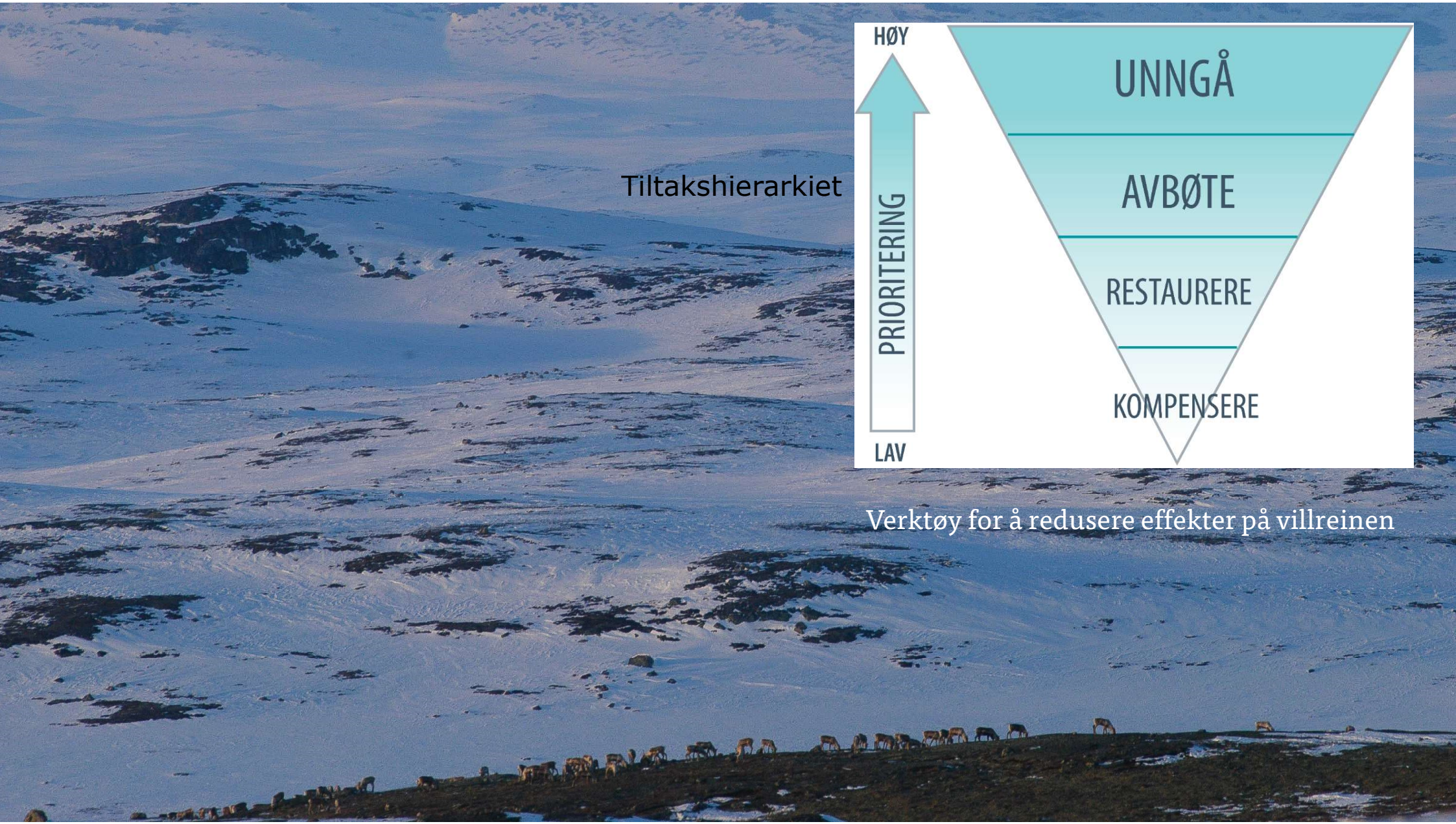
- < 1 visitor / day
- < 1 visitor / hr
- 1-3 visitors / hr
- 3-5 visitors / hr
- 5-8 visitors / hr
- > 8 visitors / hr

- Reindeer GPS locations
- Tourist lodges
- Private cottages
- Public roads
- Private roads

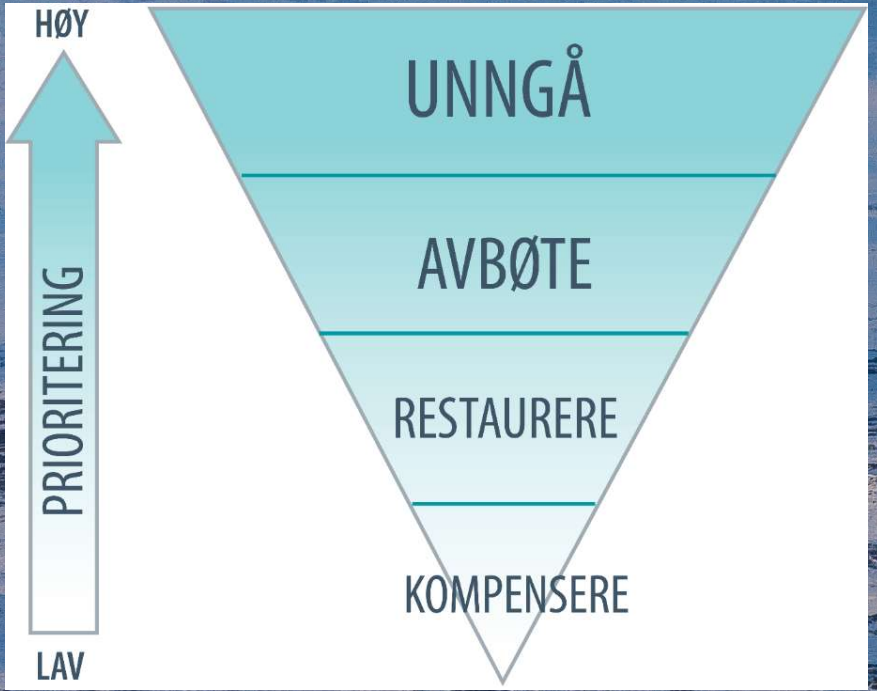

Effekter av tiltak

Tiltakshierarkiet

Verktøy for å redusere effekter på villreinen

Løsninger villrein

«Ødelagte/forringa habitat»

«Intakte habitat»

Forbedring av villreinhabitat

Kompensere Restaurere

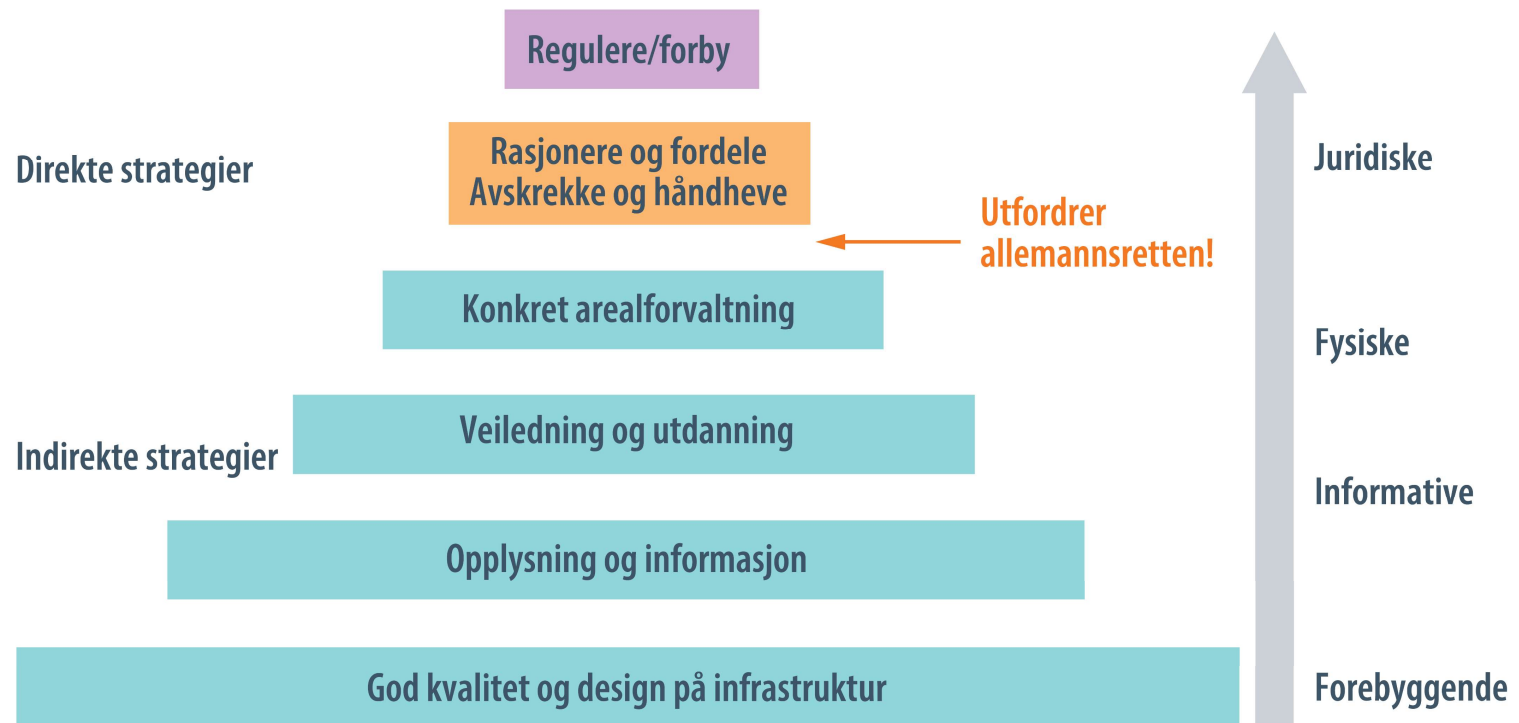
Avbøtende tiltak

Unngå

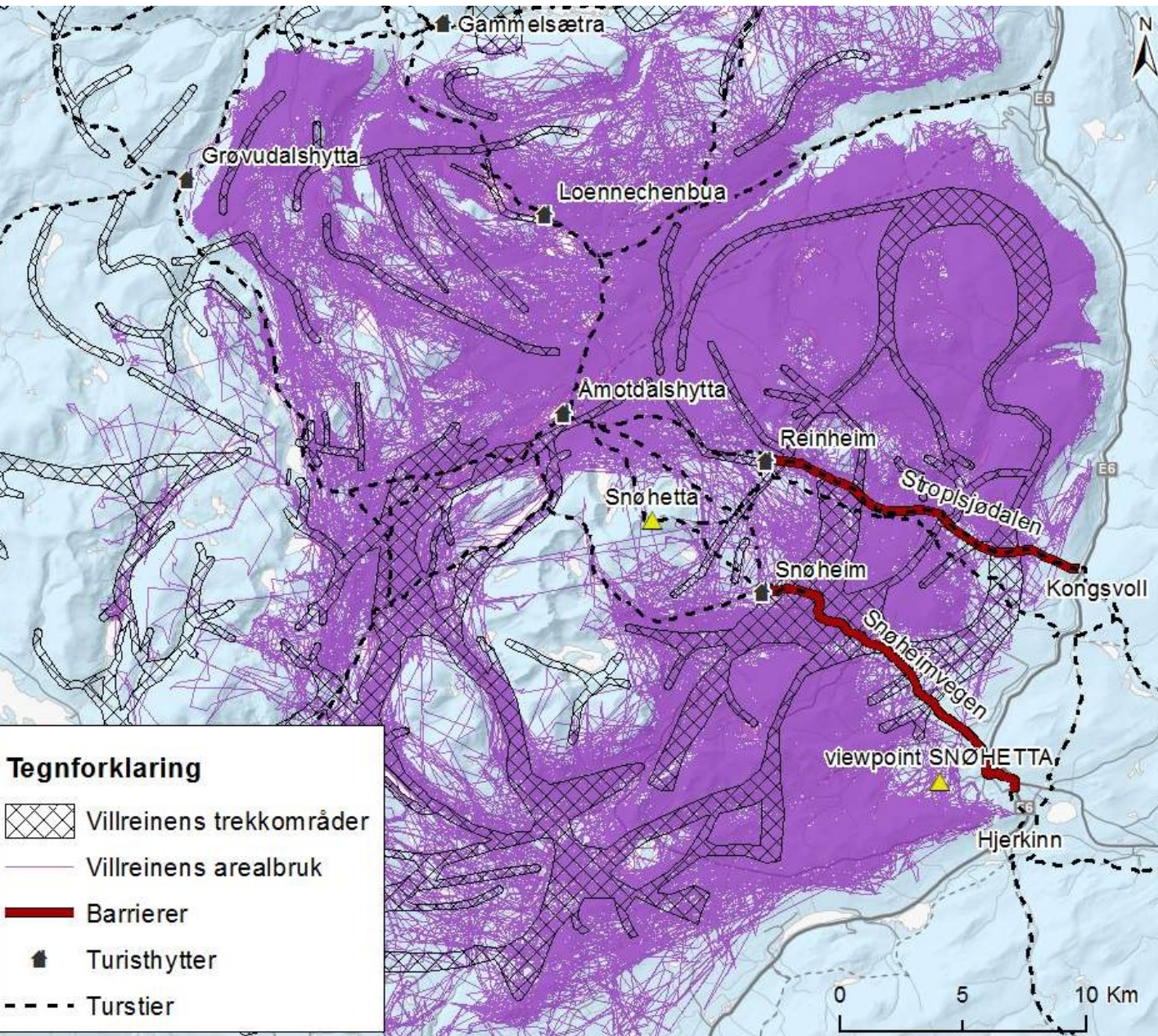
Kunnskap
Ambisjoner
Krav

Avbøtende tiltak

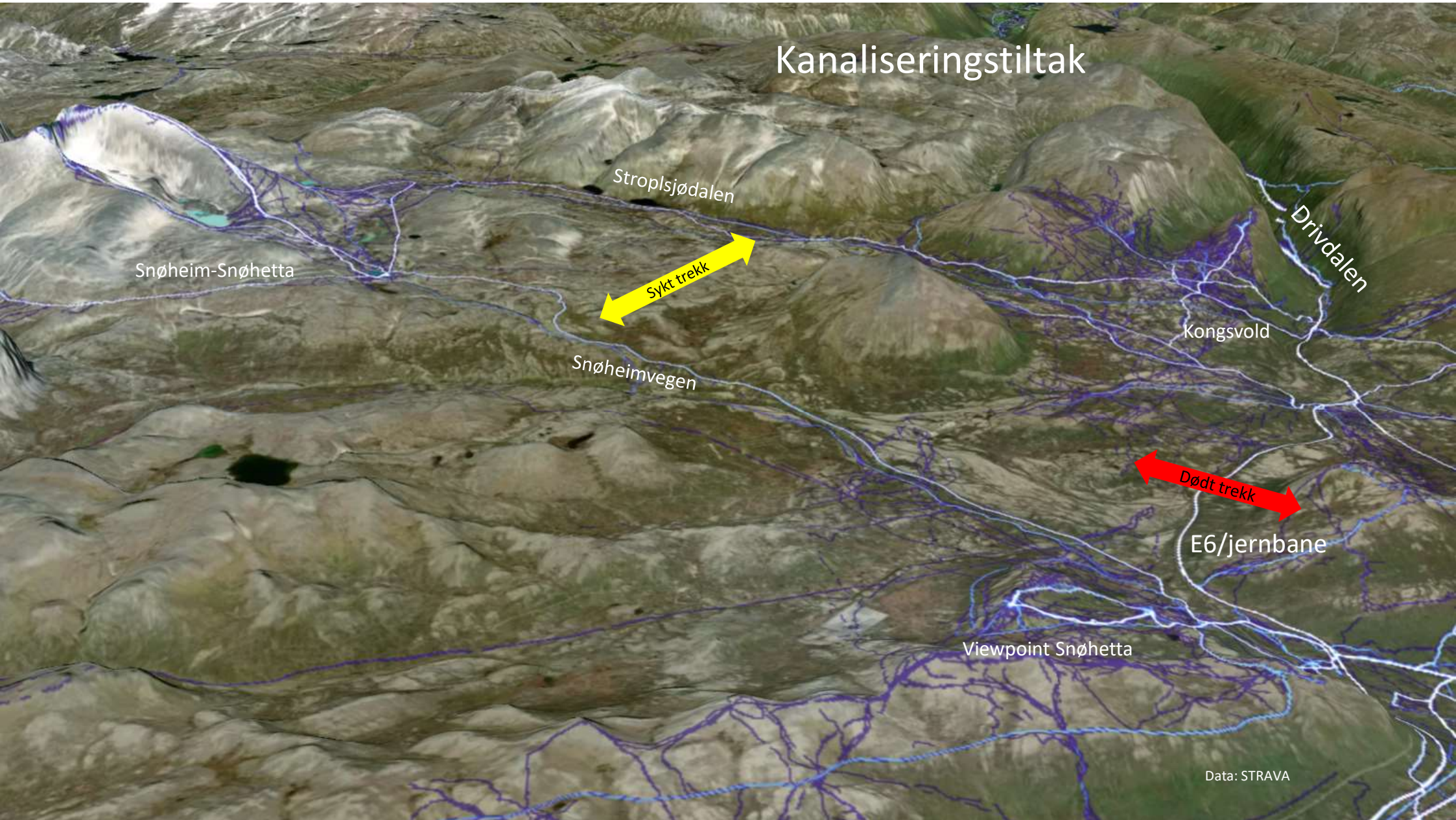

«Storhullet» rundt Snøhetta

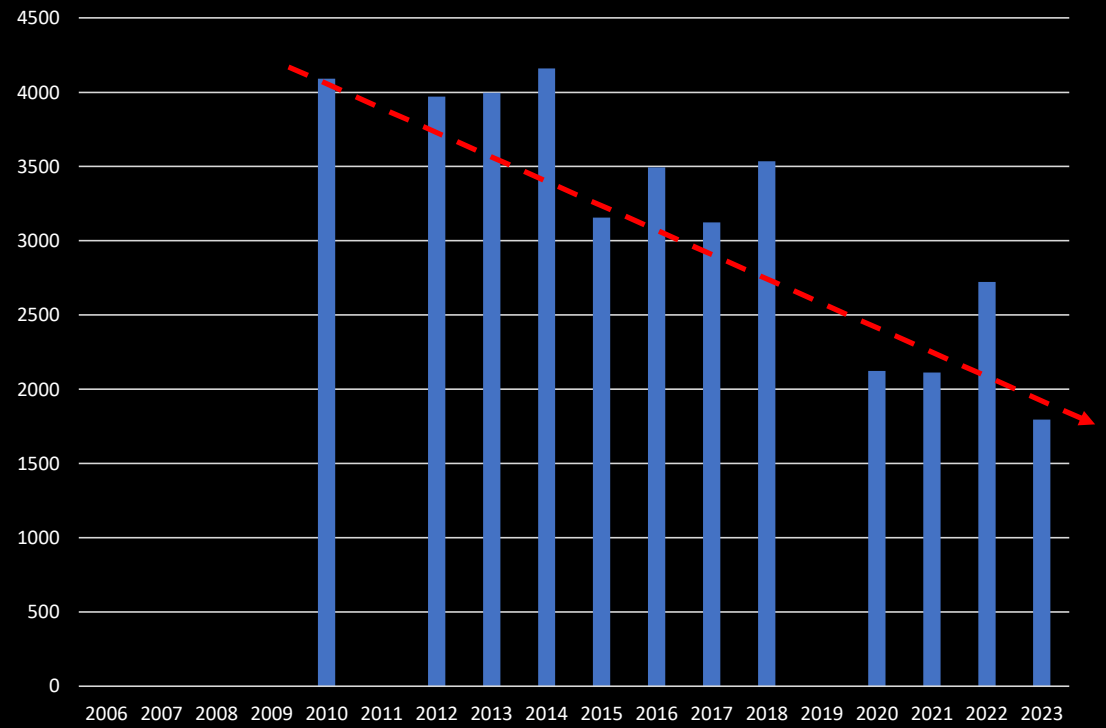
Kanaliseringsiltak

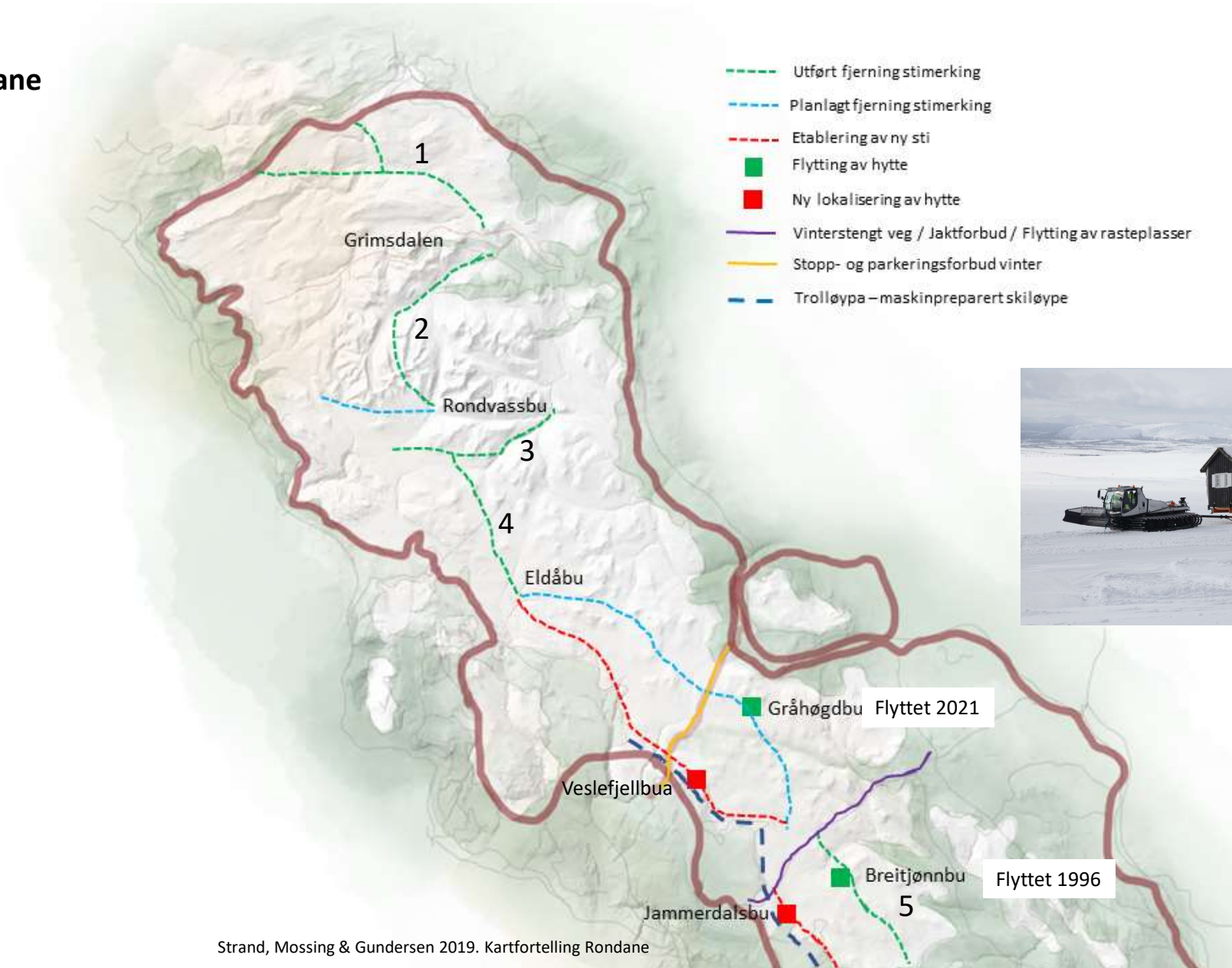

Stroplsjødalen

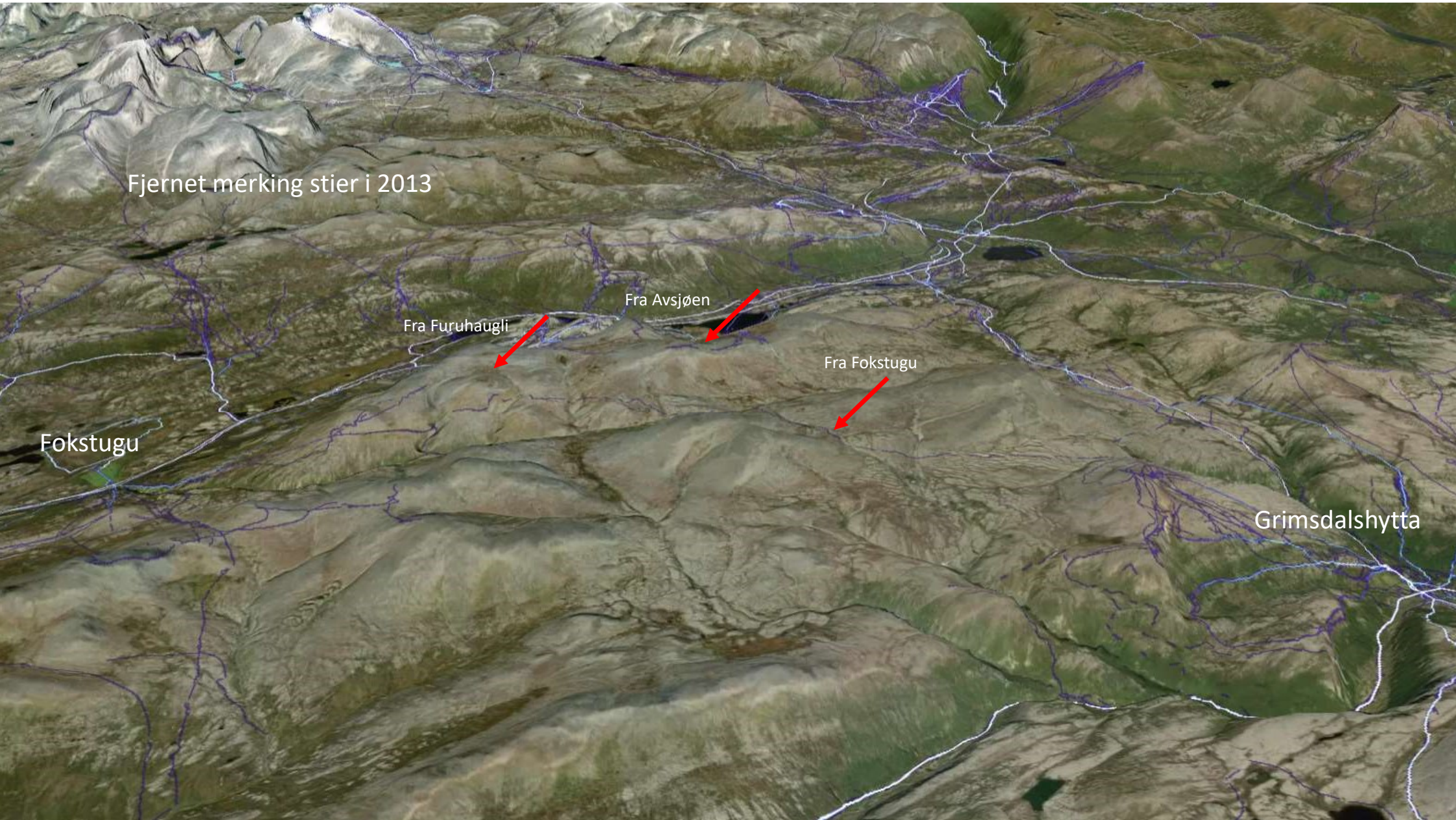

Rondane

Strand, Mossing & Gundersen 2019. Kartfortelling Rondane

Fjernet merking stier i 2013

Fra Furuhaugli

Fra Avsjøen

Fra Fokstugu

Fokstugu

Grimsdalshytta

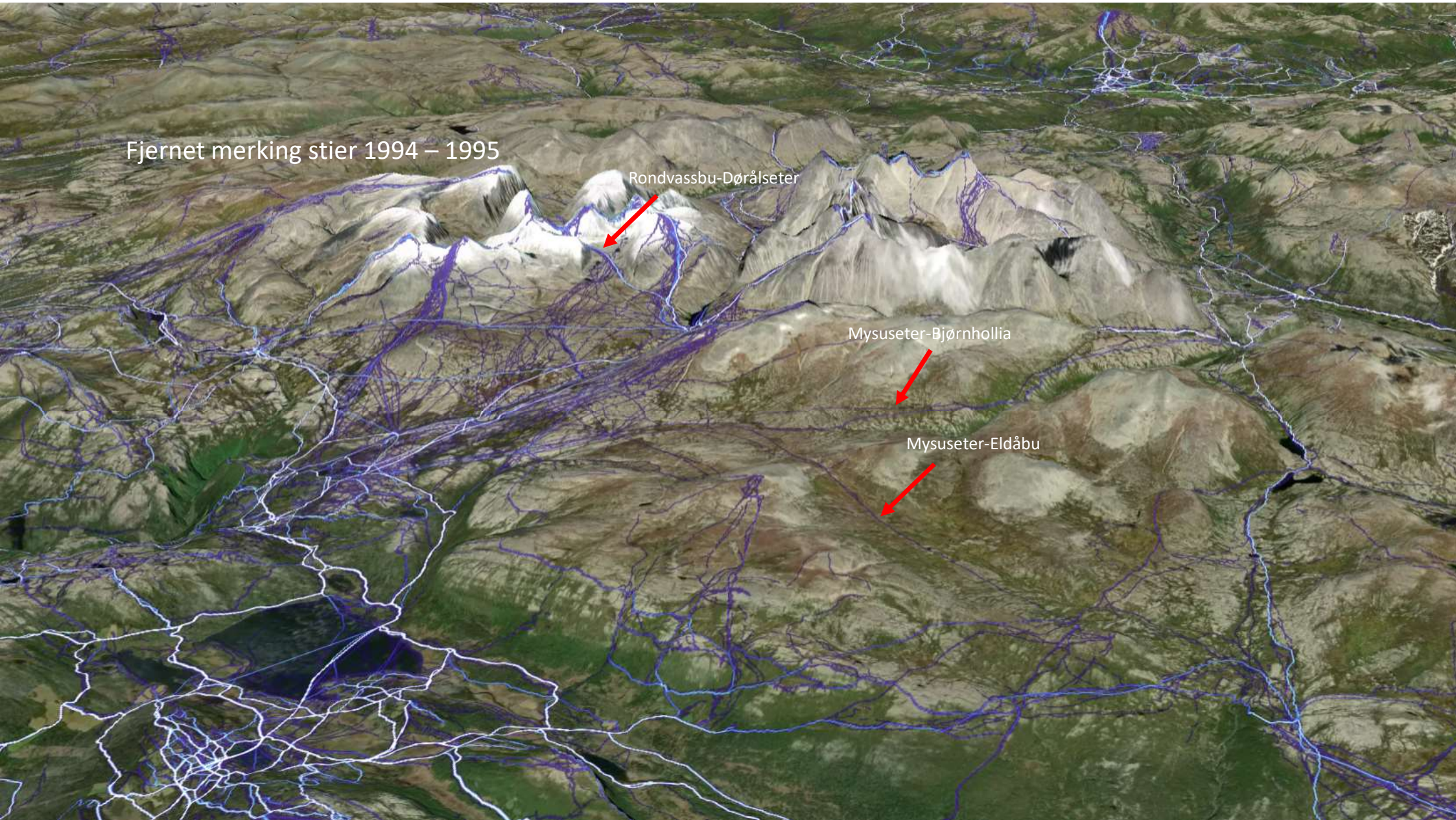

Fjernet merking stier 1994 – 1995

Rondvassbu-Dørålseter

Mysuseter-Bjørnhollia

Mysuseter-Eldåbu

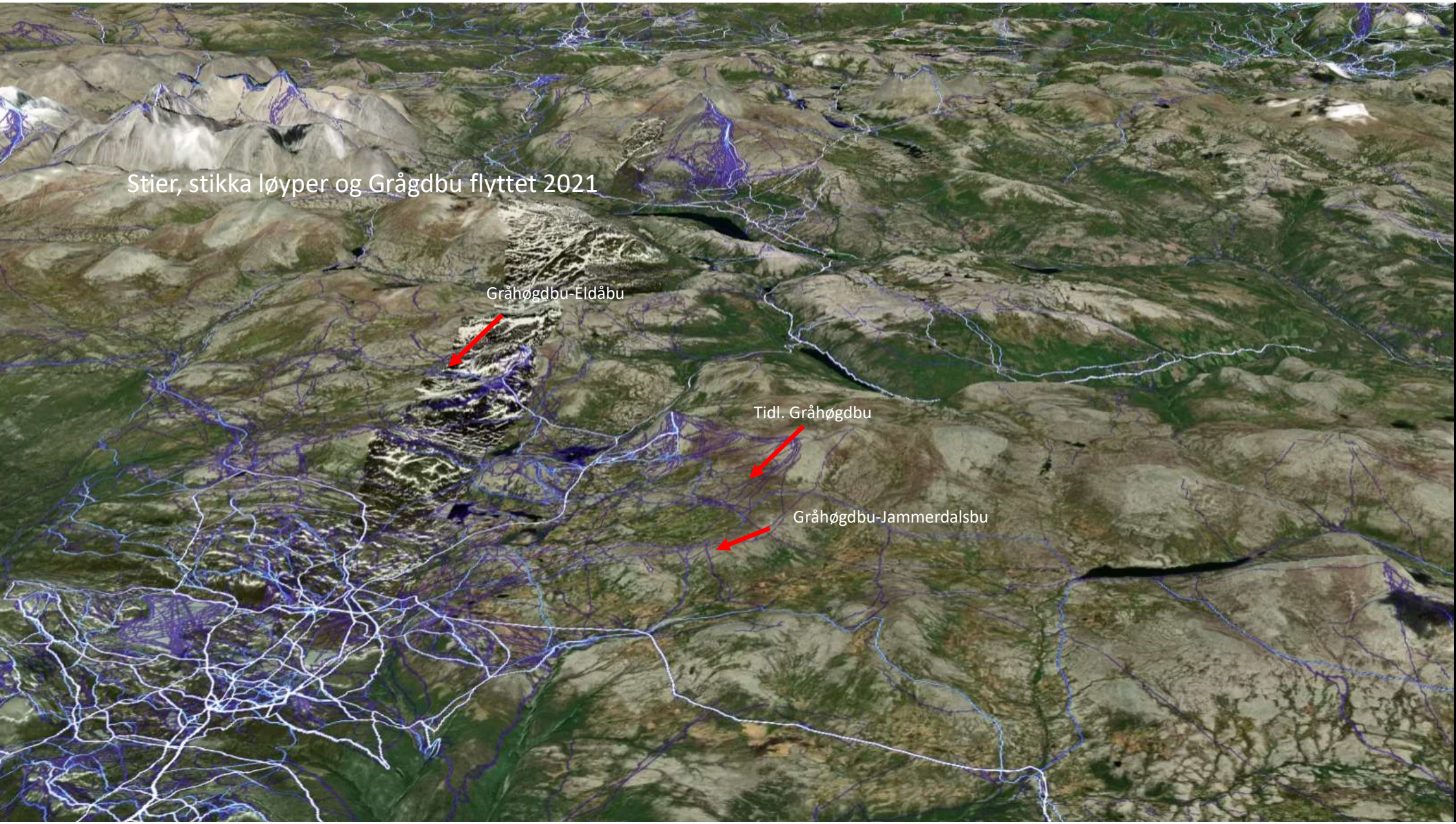

Stier, stikka løyper og Grågdabu flyttet 2021

Gråhøgdbu-Eldåbu

Tidl. Gråhøgdbu

Gråhøgdbu-Jammerdalsbu

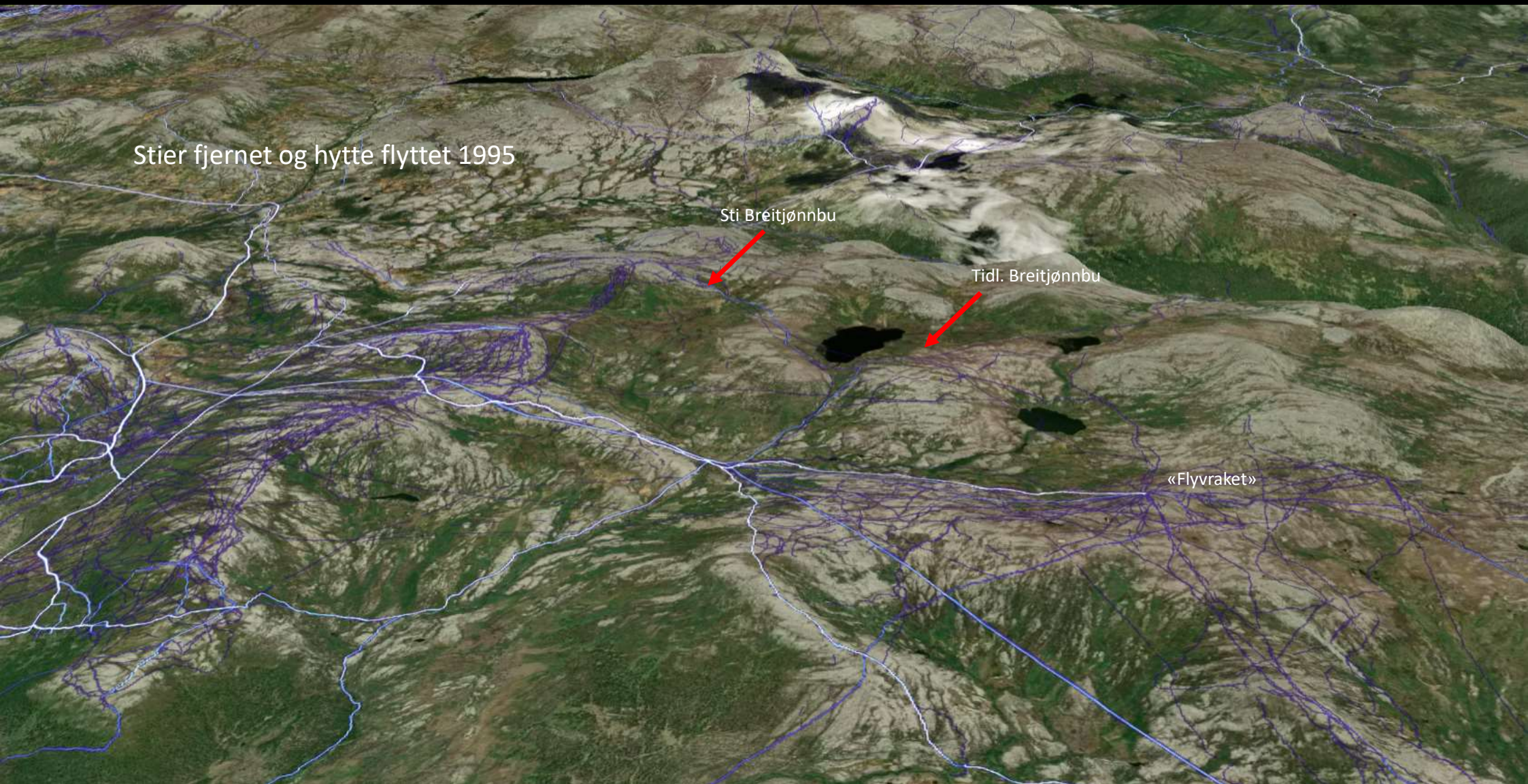

Stier fjernet og hytte flyttet 1995

Sti Breitjønmbu

Tidl. Breitjønmbu

«Flyvraket»

Modeller for å forutsi effekter av tiltak

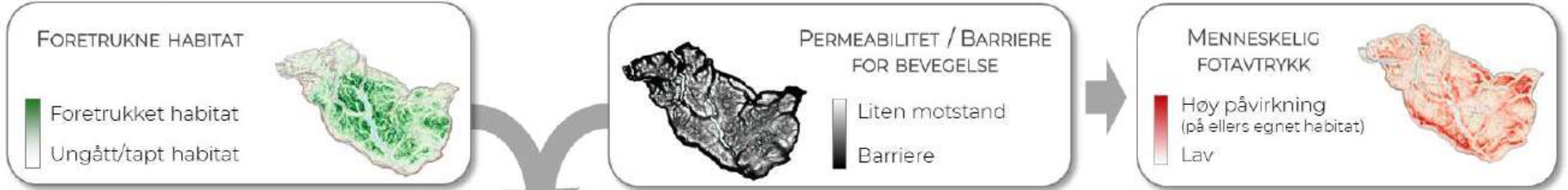

METODEOVERSIKT

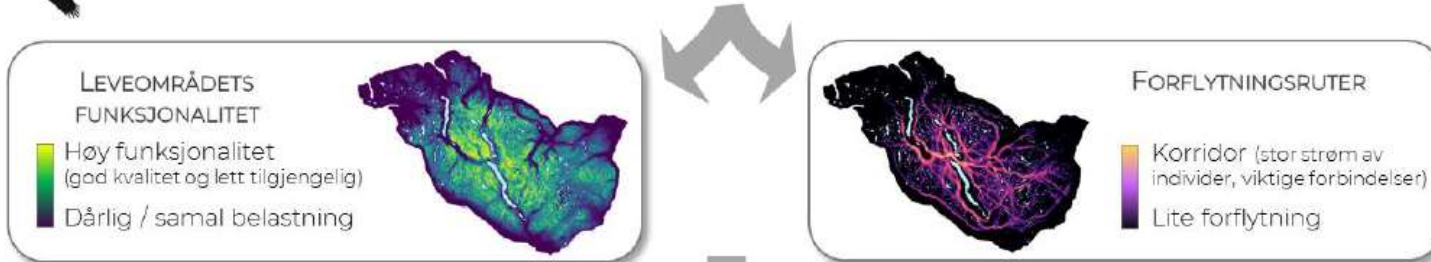
«Froskeperspektiv»: detaljert nisjemodellering innenfor hver 25 m piksel

TRINN 1
FOKUS: PIXEL

«Fugleperspektiv»: helhetlig modellering av det mest funksjonelle leveområdene og korridorene i hele landskapet

TRINN 2
FOKUS: LANDSKAP

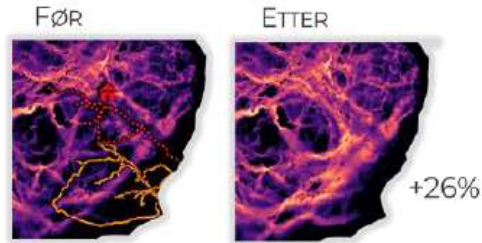
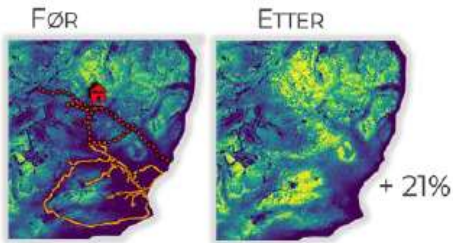

BÆREKRAFTIG AREALPLANLEGGING:

TRINN 3

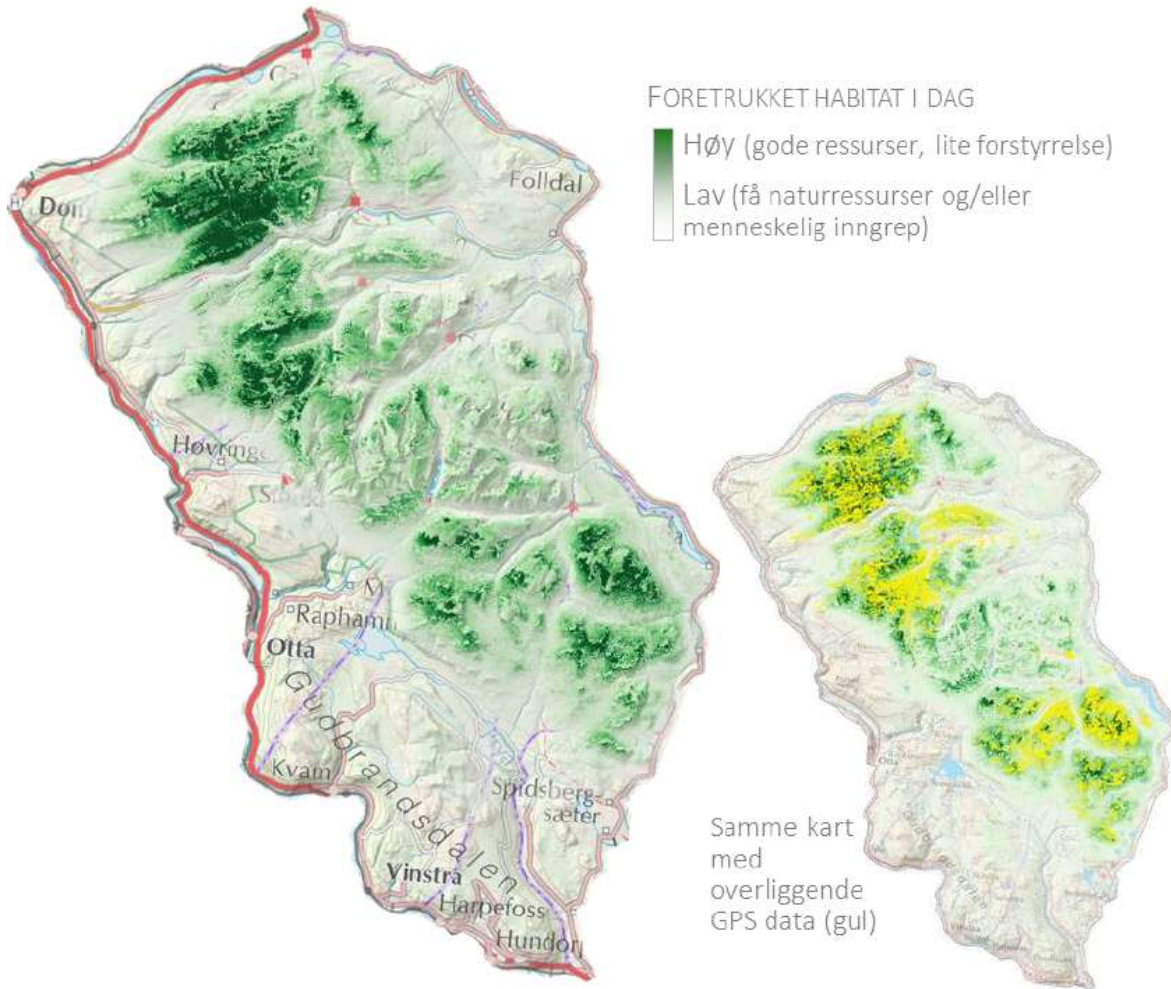
SCENARIOANALYSE:

- o Avbøtende tiltak – eks:
- o Konsekvensutredning
- o Land- / klimaendringer
- o Forutsi i tidligere tider

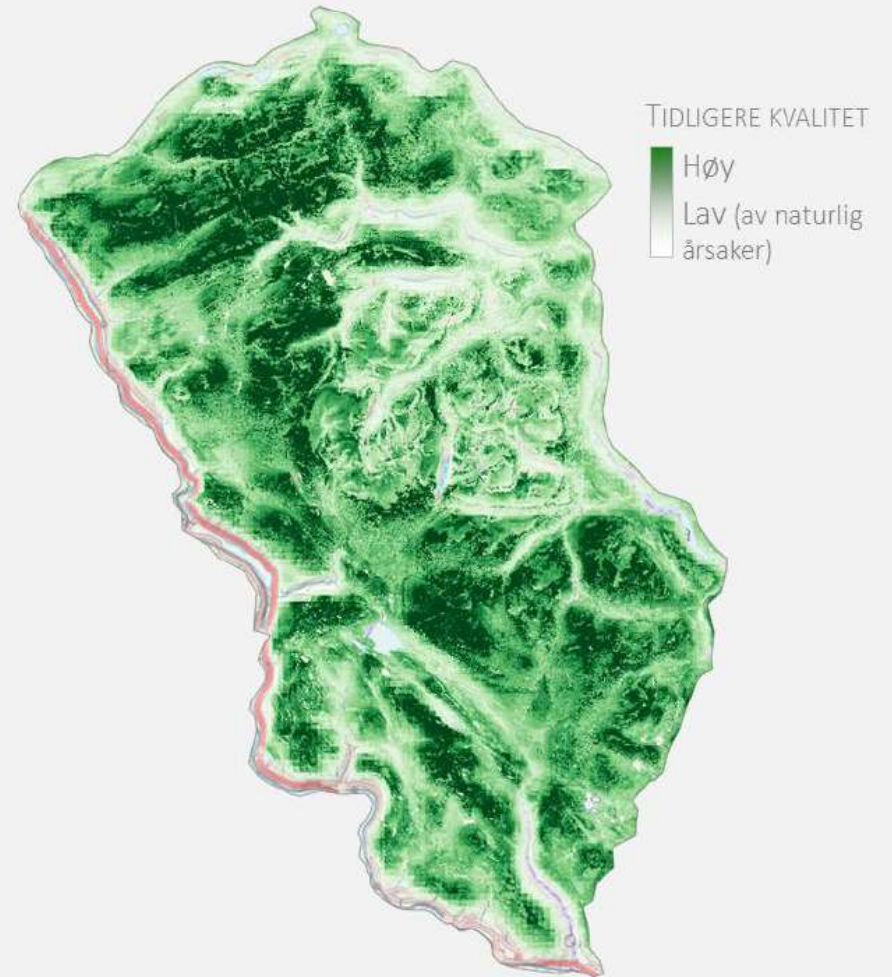

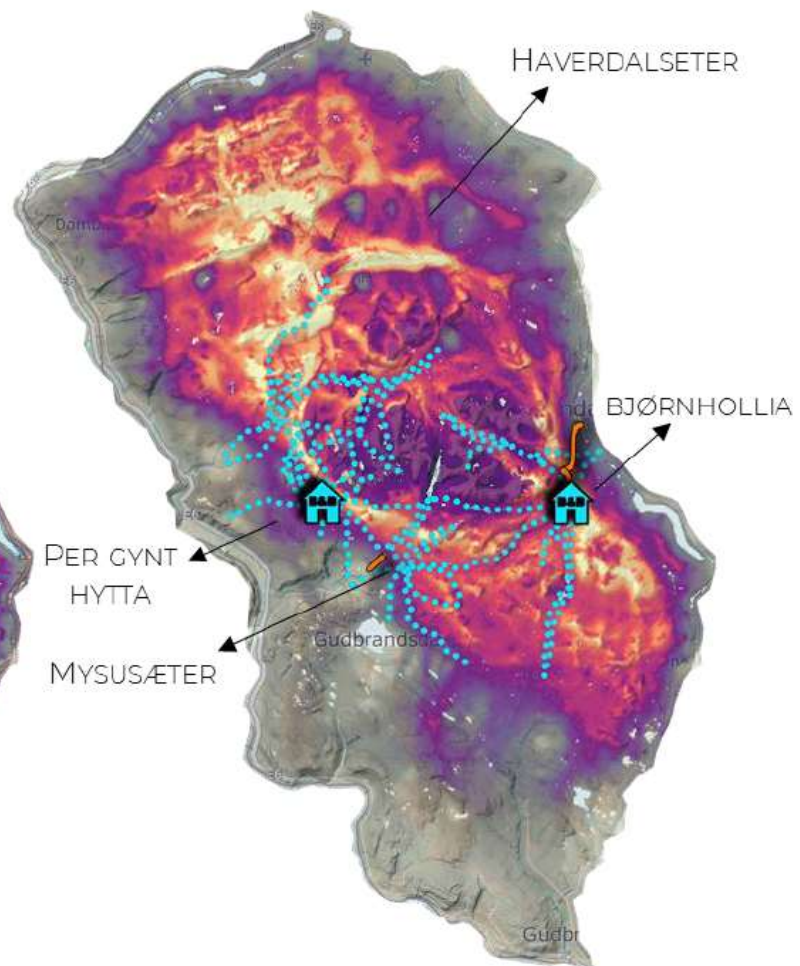
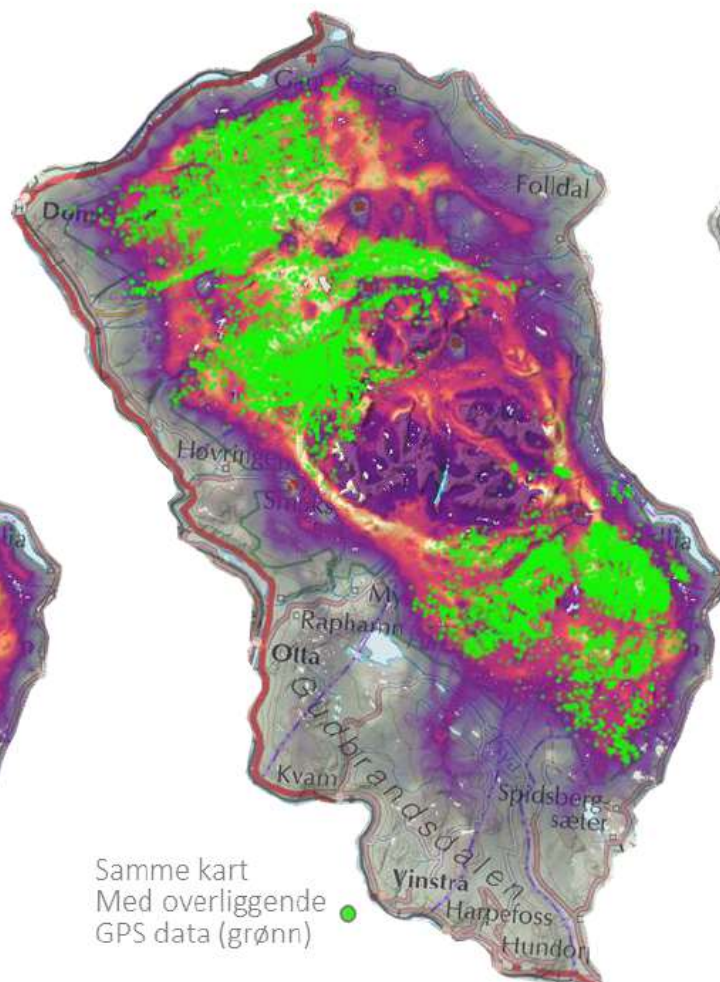
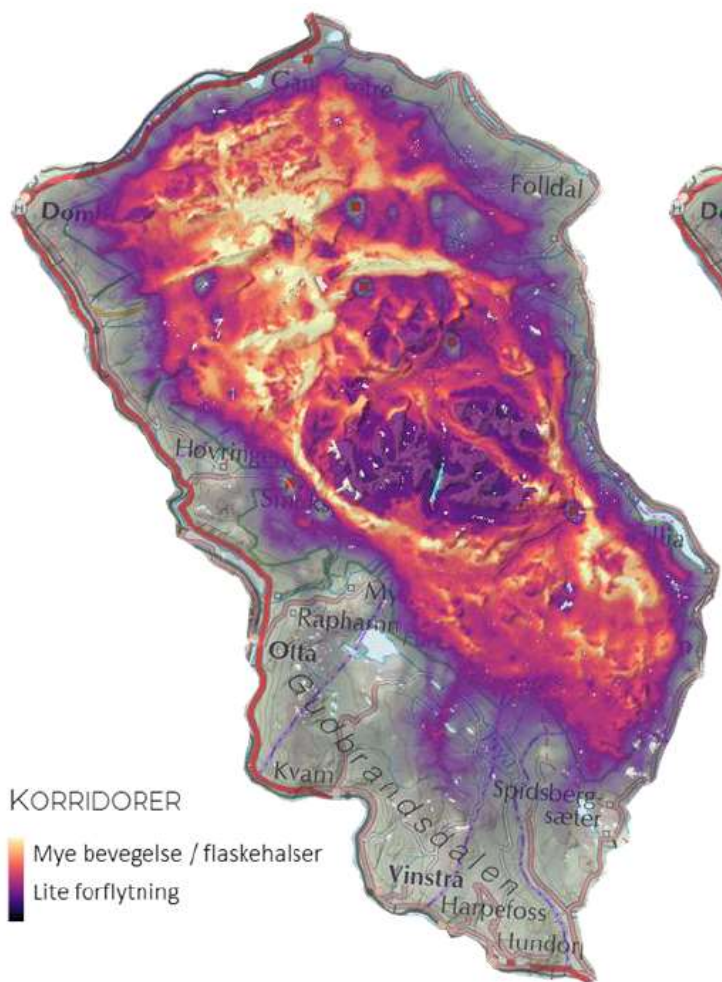
(a) FORETRUKKET HABITAT I DAG

(b) TIDLIGERE FORETRUKKET HABITAT *(dvs. "naturlig potensial" før eller uten menneskelige aktiviteter)*

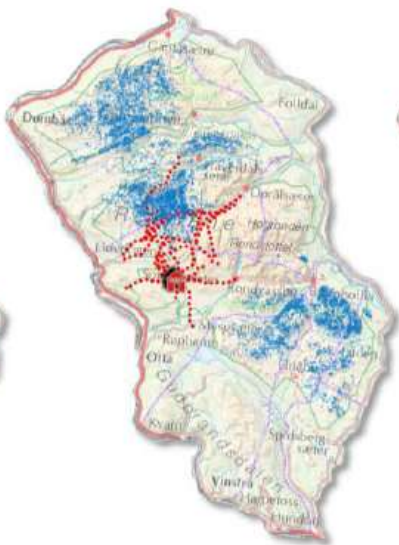

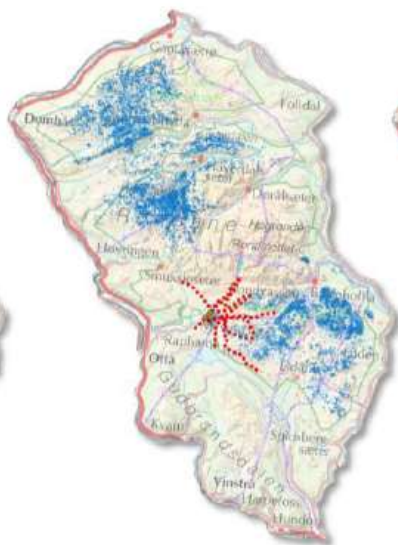
SCENARIO 1
Bjørnholla, øst

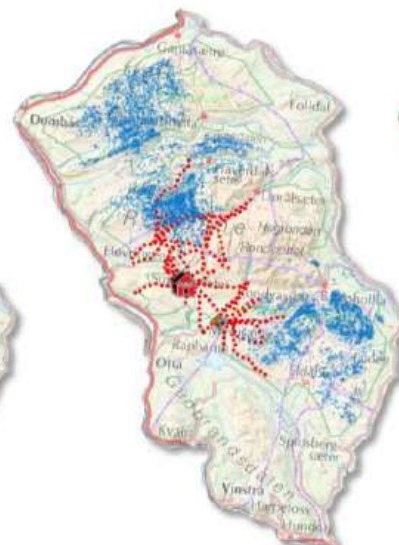
SCENARIO 2A
Peer Gynt

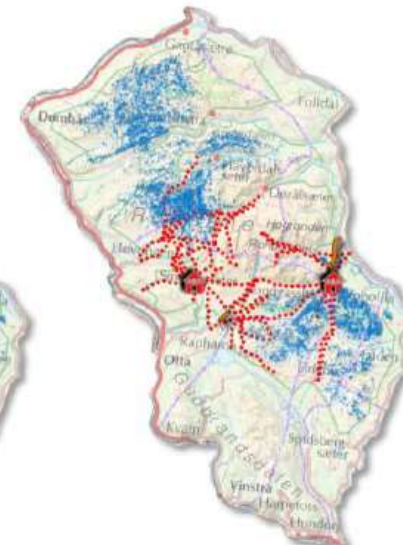
SCENARIO 2B
Mysusæter

SCENARIO 2AB
Alt vest

SCENARIO 12 AB
Alt, øst og vest

MER
RISIKOVILLIGE

MINDRE

+ 19.4 km² (+3.7%)

+ 15.7 km² (+2.9%)

+ 3.6 km² (+0.7%)

+ 19.6 km² (+3.7%)

+ 38.1 km² (+7.3%)

+ 11.6 km² (+3.5%)

+ 9.3 km² (+2.8%)

+ 1.9 km² (+0.6%)

+ 11.5 km² (+3.4%)

+ 22.5 km² (+6.7%)

+ 3.9 km² (+3.1%)

+ 2.9 km² (+2.4%)

+ 0.7 km² (+0.6%)

+ 3.7 km² (+2.9%)

+ 7.3 km² (+5.9%)

Hva vet vi?

- Mye kunnskap om direkte effekter – frykt-genetikk og fluktavstander
- Mye kunnskap om unnvikelseeffekter villrein – GPS data og modelleringer
  - Fysiske inngrep, infrastruktur og siste årene om bruken av infrastruktur
  - Arealer utgår da som funksjonelle områder – redusert bæreevne
  - Økt belastning på kjerneområder – kaskade-effekter (nedbeiting, nedtråkking, sykdom)
- Mye kunnskap om barriere-effekter for trekk
  - Økt fragmentering og isolasjon av populasjonene
  - Viktige funksjonsområder går ut av bruk
- Mye kunnskap om ferdsel og bruk av villreinområdene
  - Romlig fordeling - Fordeling over tid – Volum - Type aktivitet - Karaktertrekk ved brukerne
- Lite kunnskap om effekter av tiltak – endret ferdsel
  - Endre ferdselens påvirkning – ofte rask respons
  - Effekter av endret ferdsel på villreinen – lengre responstid
  - Adaptiv tilnærming – bygge kunnskap

Konklusjon villrein-ferdsel

- Reinen er presset inn i kjerneområder – fare for ytterligere oppsplitting av bestandene
  - Redusere presset i kjerneområdene med virkemidler - fjerne infrastruktur
  - Kanalisere ferdsel til allerede «ødelagte» randområder
- Tiltak fungerer – men kraftige virkemidler er helt nødvendig!
  - Gjelder spesielt sårbare trekkpassasjer
- Må bygge kunnskap om effektene av tiltakene – adaptiv forvaltning
  - Overvåking av ferdsel og reduksjon av potensiell forstyrrelse (kort sikt)
  - Responser på villreinen arealbruk og trekk (lang sikt)
  - Konflikter og prosesser med involvering, men hvordan få til effektive tiltak?